

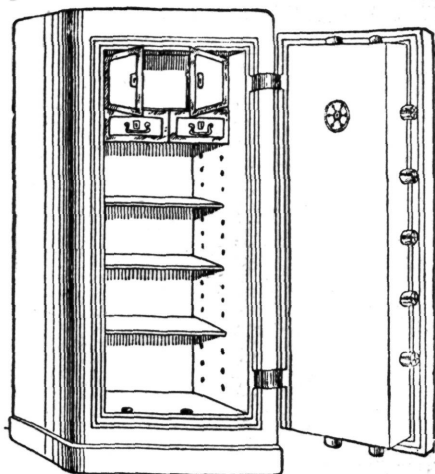
Haitse Kodu

Nº 13
1 9 3 2
30 senti

O.-Ü.
SYSTEMA

TALLINN, LAI TÄN. 9
(Hobuse tän. vastas).
Tel. 430-09.

Üldtuntud headuses
Soome varga- ning
tulekindlaid rahakap-
pe, G. R. Grundströmi
eritehastest, igas suu-
ruses ja mõõdus.

**Eeskujulikult täpne
töö.**

Moodsaim välimus.

Mõõdukas hind.

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu pea-
staabi ruumes.

Vastutav toimetaja kol.ltn. J. Maide,
telefon 451-94.

Tegev toimetaja leitn. A. Treufeldt,
telef. 451-89

Toimetaja kõnetunnid kella 10—12.

Kaastöö arvatakse tasuta alla, kui sellele
tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvi-
tamata ja tagasisaamiseks märkimata
käsitirju alal ei hoita.

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Tel. 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad à üks lehekülg:
teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti
järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 13

1932

SISUKORD:

- Kindral Ernst Pödder †.
- V. Neggo — Meie Ernst Pödder.
- A. Kuldsepp — Eesti naine samariit-
lasena.
- dt. — Poola kütid Eestis.
- dt. — Vivat academia.
- J. P. — Matkama!
- R. — Kodu kaitse meel Rootsis.
- N. N. — Esimene Eesti parlament.
- F. Veltner — Maaomavalitsused.
- A. Kirsimägi — Uppunud hobune.
- Ab. — Uusi suundi kaitseliidu laske-
koolis.

EESTI
ÜHISTEGELINE
KINDLUSTUS-
KESKSELTS.

TALLINN,

S. Karja tänav 19,
kõnetraat 426-83.

Vastastikkuste kind-
lustusseltside nõuan-
de ja edasikindlus-
tuste keskkoh ja revis-
joniliit.

AR EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU

Ar 932 P.
kaitse

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 13

Tallinnas laupäeval, 16. juulil 1932

VIII aastakäik

Kindral-major ERNST PÖDDER,
kaitseliidu vanematekogu liige, kotkaristi kavaler

Kindral Ernst Põdder †

In memoriam

Oleme kurvad, sest meil ei ole enam kindral Põdderit. On lahkunud suurim Eesti isamaalane, heroilisim väejuht, tuliseim kaitseliidu mõtte algataja, teostaja ja kandja. Liig vara – veel täies meheas – kiskus meilt Sind ära Sinu viimne vaenlane – surm.

Oled olnud meie vabadusvõitluse esikujuks, kes oma isiku omadustega suutnud kõita enese külge suure arvu sõpru ja mõttepooldajaid mitte ainult meie kodumaal, vaid ka välispool. Sa oskasi välja kutsuda kõigis lugupidamist oma isiku ja selle töö vastu, mille teenistuses Sa ennastalgavalt oled olnud.

Sind ei kohutanud vahelduvad ajad ega võimud. Sa julgesid ja võisid ütelda igale selget tõtt. Õiglus ja otsekohesus oli Sinu lähtekohtaks, „Kõik meie ilusa kodumaa ja eesti rahva heaks“ – Sinu loosungiks, hoolimata isiklikest hüvedest.

Meile kõigile meeletuvad meie rasked võitluspäevad, kus kõikjal leiame Sinu juhtivat kindlat kätti. Sa ei kartnud surma. Sa polnud mitte vaid juht, vaid oma juhtiva tahte tegelik läbiviija, pannes kaalule oma elu. Sa ei kartnud surma ka siis, kui Sa juba teadsid, et surema pead. Sul jätkus alati optimismi ja huumori, ka kõige raskemal silmapilgul. Kahtlemine ja norutamine oli Sulle võõras.

Nüüd ei ole Sind enam. Kuid Sa elad siiski. Sinu teod elavad ja me kanname neid edasi. Seni kui elab eesti rahvas – elab Sinu vaim, ja mälestus Sinust ei kustu iialgi.

Me tõesti kõik armastasime Sind ja tundsim, et ka Sina meid armastasid. Sa ei nõudnud midagi enesele. Sa armastasid vaid anda. Oleme võlglased Sinule. Kuid me ei saa nüüd enam midagi Sinule anda.

Tõsine kaastunne omakseile nende perekondliku kaotuse puhul. Sügav lein ja kaastunne meie rahvale ja kaitsesõjudele meie lugupeetuima rahvuskangelase manalasse varisemisel.

Meie ühine palve on – kodumaa muld, mille vabastamiseks ja vabaks jäämiseks Sa kõige ihu ja hingega oled kaasa töötnud, võtku sinu põrm armulikult vastu selle hellusega, millega Sa oma elupäevad tema eest oled hoolitsenud!

Kindral Põdder ei sure – ta eluföö elab!

Igavene mälestus!

Kaitseliidu keskkogu.

Danematekogu.

Keskjuhatus.

Kaitseliidu ülem.

Malevad.

Naiskodukaitse.

Noored kofkad.

Kodutütred.

Kindral Põdderi viimne teekond

MEIE ERNST PÕDDER

Mullakamarad langevad kolisedes alla hauda. Peagi kergib värsked künegas südame kohal, mis ei tuksu enam. Lilledemeri uputab ka selle enda alla, tuues viimse tervituse neilt, kes austasid ja armastasid jäävale puhkamisele asujat. Vaikselt langetab pea kogu eesti rahvas, et leinata oma manalasse varisenud lemmikväejuhti, oma Ernst Põdderit.

Kes oli siis Ernst Põdder, et teda nii sügavasti leinab kogu eesti rahvas? —

Ernst Põdder sündis 29. jaan. 1879 teenri pojana.

Eelhariduse ta omandas Tartu linnakoolis ja astus siis 18-aastase noormehena vabatahtlikult vene sõjaväe teenistusse. Kolme aasta pärast (1900) lõpetas ta Viina sõjakooli alamleitnandina ja teenis siis ohvitserina vene väeosades. 1905. aastal võttis ta tegelikult osa jaapani sõjast, kus sai haavata. Pärast paranemist ta teenis kauemat aega Siberis asuvais väeosades. Tollest ajast on vist pärit ka ta harrastus end nimetada „mongooliks“, kuna ta selle rassi juures, mille hulka tol ajal loeti ka eestlasi, arvas leidvat hulga iseloomujooni, mis tundusid talle õilsatena ja mis iseloomustasid ka

teda ennast. Tollest ajast peale jäi ta „mongooliks“ ja oli seda kangekaelselt kuni surmatunnini ka siis, kui viimase aja teadlaste uurimused näisid vastuvaidlematult tõestavat eestlaste mongoolide hulka mittekuuluvust. Nii variseski tema isikus hauda „Eesti viimne mongool“.

Kui algas maailmasõda, oli Ernst Põdder juba ülendatud staabikapteniks, kellena ta teenis 52. Siberi kütirügemendis rooduülemana. Sellena läks ta ka maailmasõtta. Ta võitles sakslaste ja austerlaste vastu Riia all, Galiitsias ja mujal, sai kaks korda haavata ja üks kord põrutada. Vapruse ja osava väejuhtimise eest annetati talle rida ordeneid ja ülendati ta 1917. aastani järk-järgult polkovnikuks.

Kui pärast vene revolutsiooni 1917. a. kevadel ja suvel hakati eesti sõjaväelasi koondama omaette rahvuslikeks üksusteks, siis ilmus jalamaid kodumaale ka Ernst Põdder. Siin määrati ta 1917. a. juulis esimese eesti polgu ülema abiks.

Nüüd algab see Ernst Põdderi tegevuse osa, mida julgesti võib nimetada ta elutööks ja mis ta nime

jäävalt on vajutanud eesti rahva südamesse ja ajaloosse, temast on teinud rahva lemmiku sõna tõelisimas mõttes.

Väsimatu energiaga, suure andmuse ja oskusega rakendab ta end eesti väeosade formeerimise töösse. Kaks kuud tegutseb ta sama aasta sügisel Tallinnas, formeerides erilist Tallinna eesti polku, mis pärast nimetati ümber kolmandaks eesti jalaväe-polguks. Detsembrist peale tegutseb ta jälle esimeses eesti polgus Haapsalus, nüüd juba selle ülemana. Indu ja energiat avaldasid noil segastel aegadel paljud eesti sõjamehed, mis kandis ka rohket ja püsivat vilja ja on ka neid asetanud rahva kangelaste ritta. Ernst Pödder omas nende keskel erilise oskuse, millega ta mõistis kohelda mitte ainult iga meest oma väeosas, vaid ka iga hari-likku kodanikku, nõnda et see tundis end olevat saanud erilise austuse osaliseks, kui ta tohtis täita Ernst Pöd-deri tihti mitte just kergeid ning mõnikord isegi üle-pääsmatult rasketena näivaid ülesandeid. Kuid Ernst Pöd-derile ei olnud miski ülepääsmatult raske, teosta-matu, ja seepärast ei leidunud ka millalgi ühtki meest, kes oleks kahelnud tema poolt tehtud korralduse teosta-misvõimaluses. — Ja siis veel teine Ernst Pödderi eri-line and: oskus leida parajale kohale paras mees. Ta oskas hinnata oma abilisi. Ta oskas mõnest mehest, kellest ei sõandatud loota õieti kõige vähematki, tuua välja sääraseid jooni, mis selle muutsid teatud suhtes teistele eeskujuks, tihti isegi kangelaseks oma alal. See aga andis säärasele meestele iseteadvust, millega kas-vas ettevõtlikkus ja julgus. See sundis aga ka mehi ise-keskis üksteist väärilisemalt hindama, süvendades tiheda kokkuhoiu, luues märkamatu tugeva distsipliini. See löi kõigepealt u s u oma ja oma kaaslaste — eestlaste — jõusse, u s u, mis ei küsinud etteveeretatud raskusist, vaid haaras muudkui asjast kinni, u s u, et eestlasele ei ole miski liig raske ja et eriti Ernst Pödderi juhti-misel eestlane võib minna läbi tulest ja veest, kuid võit on talle kindel. See vaim, mis kasvas Ernst Pödderi juhtimisel olevais väeosades nende lahutamatuks hinge-omaduseks, levis hiljem vabadussõja kestes kõigisse eesti väeosadesse ja oli peamiseks teguriks meie ise-seisvuse kättevõitmisel, relvaks, mis puudus meie vaen-lasil ja mistõttu Eesti rahvavägi muutus oma väikesele arvule vaatamata äravõitmatuks kaljuks ta vastu lai-netavas enamluse ja saksa-baltluse meres. Selle kõige sisemine äratundmine, kas või ainult alateadvuslikult, on Ernst Pödderi teinud meie populaarseimaks väe-juhiks, rahva lemmikuks-kangelaseks. Ja täie õigu-sega!

Nii suutis siis Ernst Pödder eesti väeosade formee-rijana neis, eriti aga tema otsesel juhtimisel olevas esimeses eesti polgus, ka enamluse võimavalitsuse ajal säilitada kindla distsipliini ja rahvusliku meelsuse. Mä-letan selgesti, kuidas Eesti iseseisvuse väljakuuluta-mise eelsammude astumisel Maapäeva vanematekogul esimene eesti polk seetõttu tundus ainukese kindla kant-sina, mida tõsiselt võis arvestada, ja kuidas seepärast ka kõigi Eesti juhtivate tegelaste pilgud tol kriitilisel hetkel olid suunatud Haapsalu poole, kuhu otsustatigi minna Eesti iseseisvust välja kuulutama. Kiiresti are-

nevad sündmused tõmbasid tol korral küll sellest ka-vatsusest kriipsu läbi, kuid Ernst Pödderile jääb ikkagi see au olla esimeseks Eesti iseseisvuse deklareerijaks. Nimelt teatas ta juba 4 päeva enne iseseisvuse välja-kuulutamist Tallinnas Haapsalusse jõudnud Saksa oku-patsioonivägede juhatajale, et ta oma väeosaga asub iseseisva Eesti teenistuses ja on nõus pidama erapooletust Saksa-Vene võitlustes, kui tema väeosa leiab tunnustamist e e s t i väeosana ja kui talle jäetakse alles ta täieline relvastus ja varustus ning ta senine po-sitsioon Läänemaal. Selleks andsid sakslased, kes olid lihtsalt üllatunud Haapsalus leides eest täiesti distsi-plineeritud ja igapidi lahinguvõimelise väeosa, ka oma nõusoleku, tunnustades seega esmakordselt, kuigi kaudselt, iseseisva Eesti olemasolu veel enne selle ametlikku väljakuulutamist.

Kuid hiljem (aprillis 1918) sakslased teatavasti ei pidanud oma antud sõna ja toetudes oma ülevõimule sundisid eesti rahvuslikud väeosad minema laiali. Sel puhul oli ka Ernst Pödder sunnitud lahkuma tegevast teenistusest. Kuid käsi rüppe ta ei pannud. Kogu oku-patsiooni kestes oli ta Tallinnas ellukutsutud omakaitse operatiivseks juhatajaks ja organiseeris samal ajal ühes kindr. A. Larka ja Joh. Pitkaga põranda all Eesti kait-seliitu. Ka see töö kandis rohket vilja ja osutus hil-jem üheks tähtsaimaks teguriks Eesti iseseisvuse lõp-liku kättevõitmise võitlusel: okupatsiooni lõpmisel oli just see põranda all korraldatud kaitseliit, mille esime-seks ülemaks määrati Ernst Pödder, esimeseks relvaks, mida suudeti tõsta sissetungiva punase laine vastu, sel-leks kilbiks, mille kaitse suudeti korraldada Eesti rah-vaväge, ja selleks tüveks, millest see võitmatu rahva-vägi hiljem võrsus.

Ei saa jätta mainimata, et Ernst Pödder selle Eesti iseseisvuse kindlustamisele nii tähtsa tegevuse taga-järjel ka isiklikult pidi kannatama tagakiusamist. Oku-patsioonivõimud areteerisid ta 1918. a. augustis, kaht-lustades teda poliitilises tegevuses ja saksavaenulisus-es, milles nad ju ka ei olnud eksinud. Kuid raske oli neil Ernst Pödderile midagi positiivset tõestada, kuna ta abiliste hulgas ei leidunud äraandjaid, ja septemb-ris olid nad sunnitud ta uuesti vabastama. Vaevalt vangist vabastatud, jatkas Ernst Pödder veel suurema energiaga oma endist organiseerimistööd, mitte millegi ees tagasi kohkudes, kuni okupatsioonija lõpuni.

Okupatsiooni lõpul algas Ernst Pödder 1918. a. no-vembris ka uuesti esimese Eesti jalaväe-polgu formee-rimist. Detsembri alul määrati ta Ajutise Valitsuse poolt esimesena sisekaitse ülema vastutusrikkale ko-hale. Ta varustati suurte volitustega ja ta tarvitas neid kogu talle omase suure energia ja oskusega meie sisemise julgeoleku kindlustamisel.

1919. aasta aprillis määrati Ernst Pödder äsjaasu-tatud kolmanda diviisi ülemaks, kellena ta kaitsis lõu-narinnat vabadussõja kestvusel, oli tegev Landeswehri pealetungi likvideerimisel 1919. a. juunis ja võttis osa Narva kaitsmisest sama aasta detsembris, millal ta di-viisi viidi üle Narva rindele.

Pärast vabadussõja lõppu tegutses Ernst Pödder 1921.—1926. aastani teise diviisi ülemana asukohaga

Tartus. Siis nimetati ta sõjanõukogu liikmeks ja selle asjaajajaks.

1924. a. 1. detsembri mässukatse likvideerimisest võttis Ernst Põdder isiklikult osa, päästes peagu üksinda julge pealetungimisega Tallinna posti- ja telegraafijaama enamlaste käest. Samast ajast peale toetab ta energiliselt uue kaitseliidu asutamist ta praegusel kujul, toetades ta vanemate kogu liikmena kõiki ta eluavaldusi ja nõutades talle kõrgel kohal seisva kaitsevälasena oma loogiliste põhjenduste ja olukorra õigepilgulise hindamise varal kätte nii mõnegi ta edenemiseks vajalise soodustuse ja uuenduse. Ei puudunud ta ka millalgi, vaatamata oma viimasel ajal nõrgale tervisele, kaitseliidu ridadest, kui need kogunesid mõnele õppusele, laagrisse või mõneks muuks otstarbeks. Alati ergutas ta julgustav sõna, õiglane hinnang uuteks jõupingutusteks, uueks energiliseks tegutsemiseks oma alal. Pole siis ka ime, et kogu kaitseliidu pere rippus ta küljes kõige südamega, austas ja armastas teda kui üht oma tähtsaimat tegelast.

Aga Ernst Põdderi kaju rekonstrueerimisel ei saa jätta mainimata ta tegevust meie noorsoo hulgas. Juba pikki aastaid liikus ta nende vaimse juhina noorseppade hulgas. Olles üheks noorkotkluse idee alustajaks võttis ta sellest üle maa levivast liikumisest algusest peale osa sellise energia ja innuga, et tihti nooremad tegelased ei suutnud temaga pidada sammu, kippusid

temast jääma maha. Milline meeltülendav pilt oli alati see, kui tema, kel endal ei olnud lapsi, ilmus meie Eesti noorsoo hulka, ainult oma ilmunisega juba vaimustades ülekeevat noorust ikka suuremaiks jõupingutusiks ja õilsamaks tegevuseks kasvamisel tublikes Eesti kodanikuks, kes on teadlik oma suurtes ülesannetes oma maa ja rahva vastu. Säravail silmil ja juubeldades tervitas teda meie noorsugu, tundes instinktiivselt, et ta on nende parim sõber ja nõuandja, on nende oma.

Kuid mitte ainult nende oma ei olnud kindral Ernst Põdder. Ei, kogu eelpoolkirjeldatu põhjal oli ta kogu eesti rahva oma, oli ja jääb meie Ernst Põdderiks!

Ja seepärast, et ta on meie Ernst Põdder, seepärast kirjutan kahe käega alla Rasmus Kangro-Pooli hiljutisele kirjutusele „Päevalehes“, milles ta nõuab, et Ernst Põdderi monument ei püstitataks ta hauakünkale, vaid meie pealinna liikumisrikkale platsile, et ta alati seisaks meie keskel, meie silmade ees, meie virgutajana oma riigi kindlustamisel, eeskujuks tulevastele põlvetele, kes tema isikus võivad õppida, mida võib saada korda õrna tervise ja kidura kehaehitusega mees, kui ta süda on õigel kohal!

Meie Ernst Põdder seisku meie keskel!

V. Neggo.

Omaksed ja kaasvõitlejad kadunu kalmu juures

EESTI NAINE SAMARIITLASENA

Samariitlaste tähtsus ja ülesanded igapäevases elus

Tung aidata ligimest õnnetuse puhul pesitseb iga hea inimese loomuses. Võib julgesti kinnitada, et abiandmine haiguste ja õnnetuste puhul on niisama vana kui inimkond ise. Alati on olnud liik inimesi, kes selles olid rohkem vilunud ja osavamad. Kuid ka iga inimene püüab tulla appi häda korral ja teeb seda oma oskuse kohaselt. Evangeeliumis pole öeldud, et see Samaaria mees, kes andis esimest abi röövlite poolt poolturnuks peksetud inimesele, oli just elukutseline arst, vaid „üks Samaaria mees käis seda teed ja tuli tema juure; ja kui ta teda nägi, sai tema süda haledaks; ja tema astus ligi, sidus tema haavad kinni, valas õli ja viina sisse, tõstis teda ka oma veise selga, viis teda öömajale ja kandis hoolt tema eest“. Siit on samariitlus Samaaria mehe järgi saanud oma nimetusegi.

Kui paljud õnnetusjuhtumid pealtnägijad hoiduvad abiandmisest kõrvale, siis sünnib see kartuse tõttu, et nad ei oska küllalt asjatundlikult toimida ja kasu asemel võivad sünnitada kahju. Et võimalikult laiema rahvahulgad saaksid omandada seda esimese abi oskust, hakati Inglismaal juba 1877. a. asutama sellesihilisi koole; veel rohkem võttis hoogu samariitlus Euroopa mandril 1881. a. alates Saksamaal Esmarchi energilisel tegevusel ja õhutusel; tekkis samariitlaste organisatsioon, ja kümned tuhanded kodanikest said sellekohast õpetust esimese abi andmiseks igapäevases elus.

Meil Eestis on samariitlaste organiseerimise ja kaadri loomise eest praegusel ajal hoolitsemas Eesti Punane Rist ja kaitseliit. Paljudes kohtades nii linnas kui ka maal on pandud toime esimese abi kursusi. Tulevikus, minu arvates, peame veel suuremaid lootusi panema meie noorte k. - l. liikmete peale, nagu noorkotkad ja kodutütred, nende hulgas tahaksime saada südikaid, energilisi, osavaid samariitlasi, et meil oleks suur hulk kodanikke, kes igal sammul julgevad üles tõsta puna seristi lipu ja oskavad anda vajalist esimest abi oma ligimesele.

Samariitlane ei tohi arvata, et omades samariitlase kutseta on juba arst; tema ülesanne on õieti talitada ja anda abi seni, kuni haige või haavatu jõuab arsti korraldusse. Juba otstarbekohane arsti juure transporteerimine on samariitlase suur eesmärk. Samariitlase toimingute resultaat olgu niisugune, et lõplik abiandja — arst — ei saaks midagi heita ette esimese abi andjale, vaid et kõik oli esialgu tehtud, mis haige või haavatu elupäästmiseks ja tervestegemiseks oli vajaline.

Seda abi läheb vaja mitte ainult sõjas, taudide ajal, looduskatastroofide puhul, vaid ka rahulikus iga-

päevases elus. Meie sajand on muuseas mootorite sajand; elutempo, liiklemistempo on palju kiirem kui mõnikümmend aastat tagasi ja õnnetuste arv seetõttu on suurenenud. Samariitlase tegevusväli on mitmekesine ja lai. Kahtlemata paljude kaasinimeste elu õnnetustel on päästetud õigel esimesel abil. Toon kolm näidet tegelikust elust. Inimesest on sõitnud üle üks sõiduk, ta jalast voolab palju verd, samariitlane tõtab juure, tõmbab jala ülalt poolt haava mõne käepärast leiduva esemega (rätik, traksid, kummipael j. m. s.) nii kõvasti kinni, et verejooks jääb seisma, ja toimetab siis hiljemalt kahe tunni jooksul haavatu haavarsti juure. Elu on päästetud! Vastasel korral oleks haavatu mõne minuti kestes suure verekaotuse tagajärjel surnud. Teine näide: laps on joonud hooletusse jäetud seebikivivett. Samariitlane teab, et seebikivi on kange leheline ja et ta vastumürgina on vaja sisse anda midagi haput; ta otsib kohe söögiäädikat (või tsitronimahla, jõhvikamahla, n.-n. viinakivihapet, hapupiima vedelikku j. m. s.), lahjendab maitse järgi parajaks hapuks ja annab või valab suhu mürgitatule, teeb seda korduvalt kuni arsti korraldusse jõudmiseni. Lapse elu on päästetud ja võib-olla söögitoru ja mao rasked vigastused ära hoitud. Kolmas näide: keegi on leitud toas meelemärkuseta olekus. Toas tunneb samariitlane vingugaasi tunnismärke, kohe kannab ta õnnetu toast välja, hakkab tegema värskes õhus kunstlikku hingamist, annab haigele toibumisel ergutavaid jooke, saadab apteeki hapnikugaasi järele sissehingamiseks jne.

Tegeliku abiandmise kõrval õnnetusjuhtumel on samariitlasele veel üks huvitav kohustus: ta on tervishoiu põhimõtete levitaja ja propageerija rahva hulgas. Vesteldes inimestega saab ta igal sammul võidelda ebausu ja väärarvamiste vastu tervishoidlikes ja arstiteaduslikes küsimustes. See tegevus tahab eriti tagajärjerikas olla maainimeste hulgas.

Me näeme, et samariitlaste ülesanne ja tegevus on mitmekesine; nende eesmärk on moraalselt väga kõrge ja ilus. Kohutavad ja ebaesteetilised momendid samariitlase tegevuses on kompenseeritavad tema poolt päästetud inimeste elurõõmu ja tänu näol, ja samariitlase enesetunne leiab sügavat rahuldust. Raskused unenevad, kuid helged silmapilgud samariitlase tööpõllul jäävad kauaks särama ja annavad ergutust edaspidiseks tegevuseks ligimese heaks.

Naissugu on looduse poolt eriti rikkalikult varustatud hellusega, õrnusega, kaastundega ja kannatusega, mida nii vajab iga haige inimene, ja juureõpitud abiandmisoskus teeb naisest ideaalse samariitlase.

Dr. A. Kuldsepp.

P. K. L.
—
E. K. L.

POOLA KÜTTID EESTIS

Kaitseliidu ülemate sõbralik „tere tulemast“ saabumisel

Sidemed Poola Küttide Liidu ja meie kaitseliidu vahel ulatuvad juba mitmesse aastasse, millal üksteise pidupäevadel hakati vahetama külaskäigu korras juhtivaid tegelasi. Sellest väljakasvanuna arenes see side edaspidi, ehk küll kirjateel, soojaks vastastikkuseks sümpaatiaks ja relvavendluseks üksikute üksuste vahel. Ligema kontakti loomiseks viibis läinud aastal vastastikku kummastki organisatsioonist üks vanem ohvitser kuu aega teise organisatsiooni juures, kus oli võimalik detailides tutvuda tööga ja korraldusega, mis on mõlemate maade vabatahtlike kodukaitse organisatsioonide aluseks. Samuti peeti läinud aastal esmakordselt meeskondade vaheline korrespondents-maavõistlus laskmises.

Seniste sõbralike sidemete kinnitamiseks ja tegelikult meie kaitseliidu elu-oluga isiklikult tutvumiseks külastas läinud kuu lõpul Eestit Poola Küttide Liidu peakomandant kol. Rusin koos peastaabi õppeosakonna ülema major Herzogiga, Varssavi ringkonna ülema major Stefanskiga, peastaabi välisosakonna juhataja komandant Evertiga ja peastaabi adjutant leitnant Dumicziga.

Külalised saabusid jaanilapäeva varahommikul. Kaks päeva veedeti Tallinnas. Sooritati vastavad visiidid, pandi pärg meie vabadussõjas langenud kangelaste kalmudele, viibiti ametlikel vastuvõttudel ja tutvuti meie pealinnaga ja siin asuvate kaitseliidu asutustega.

Pärast jaanipäeva tehti koos meie juhtivate tegelastega pikem ringreis maale meie maa-malevatega, neis parajasti toimuvate laagritega ja meie kodumaaga tutvumiseks. 25. juunil külastati Viru maleva suuremat laagrit Rakvere „Palermos“ ja noorkotkaste laagrit „Kotkamäel“. Külalistel oli võimalus oma silmaga näha kõike seda, mis varem informatsioonikorras kuulnud ja kirjeldatud. Sama päeva õhtuks jõuti edasisõidul juubeli vastu valmistavasse ülikoolilinna Tartusse külla Tartu malevale. Järgmine varahommik viibiti Tartumaa maleva Elva „Vapramäe“ laagris, kust pärast peatust siirduti üle Pikasilla, möödudes meie ilu-

sast Virtsjärvest, Sakalamaa maleva laagrisse Olustveres. Kõikjal jälgisid külalised huviga meie kaitseliidu ja ta eriorganisatsioonide tegevust.

Pühapäeva õhtul sõideti meie läänerrannikuga tutvumiseks läbi Mulgimaa supellinna Pärnu, kus veedeti õhtu meie ilusaimas kuurordis. Ka järgmine päev oli nähtud ette meie maaoluga ja kohapealsete kaitseliidu üksustega tutvumiseks, kuid meie vabadussõja kangela kindral Põdderi matus kutsus meie tegelased kui ka külalised pealinna tagasi. Seepärast sooritati lühem vaatlusretk Pärnust läbi Läänemaa Tallinna. Teel peatuti Lääne maleva Märjamaa malevkonna äsjavalminud kodus.

Esmaspäeval võttis külalisdelegatsioon osa kindral Põdderi matusest ja asetaskadunud väejuhi kalmule pärja.

Järgmisel päeval vaatlusid külalised omaette meie vana pealinna ja sooritasid lahkumisvisiidid. Sama päeva õhtul pärast Tallinna maleva kodus antud lahkumisõhtusööki lahkusid külalised meilt Riiga, kus kavatsesid peatuda meie liitlaste Läti aizsargide juures mõne päeva sealse elu-oluga tutvumiseks.

See kuuepäevane siinviibimine andis meie vennasorganisatsiooni juhtivaile tegelasile kui ka meile endile võimaluse isiklikult vahetada mõtteid mõlemate maade vabatahtlike kodukaitse organisatsioonide üle. Ühtlasi loodi pidevaid isiklikke tutvusi, mis sageli koostööle toovad rohkem kasu kui aastapikkused ametlikud kirjavahetused. Külalistel, eriti neil, kes esmakordselt viibisid meie rajariikides, oli võimalik isiklikult kohapeal tutvuda töökorras kõige sellega, mis meil pärast iseseisvuse saavutamist riigikaitse kui ka muudel aladel on suudetud korda saata. See asjaolu aitab kahtlemata suuresti kaasa Eesti kodukaitse aate tutvustamisele teistes riikides.

Külalised viisid Eestist kaasa parimad muljed ja mälestused.

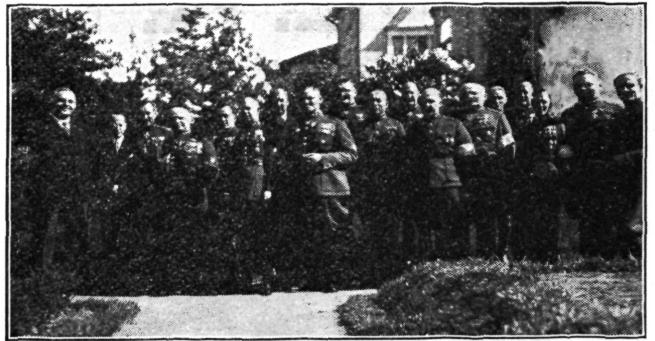
Lahkumisel andis peakomandant kolonel Rusin kaitseliidu ülemale üle kutse külastada Poola Küttide Liitu veel sel aastal.

—dt.

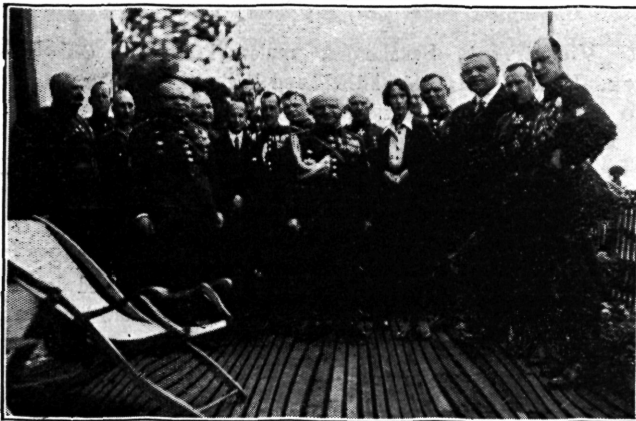
PILTE POOLA KÜTTIDE LIIDU KÜLASKÄIGULT

Külalised riigikogu hoone trepil

Kaitseministri vastuvõtul

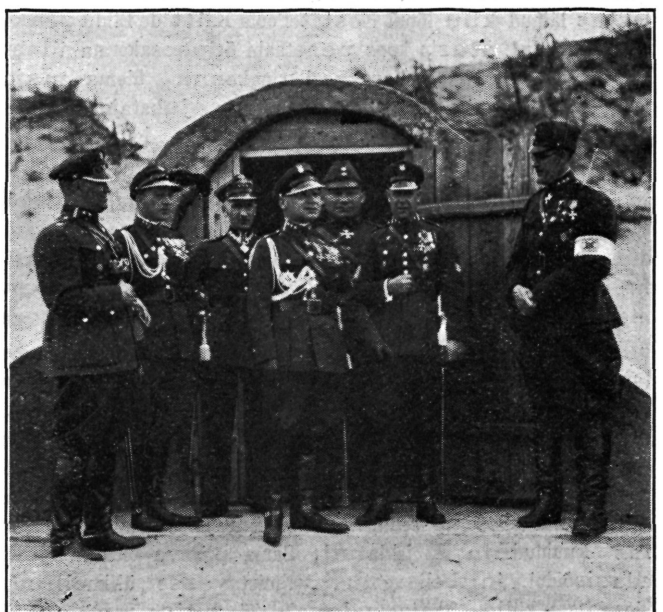
Poola saadikul külas

Puhketund vabas looduses

Pärja asetamas meie langenud kangelaste kalmudele

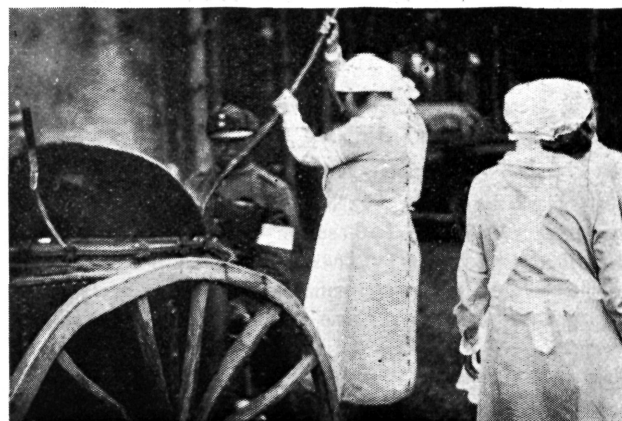
Mustamäe lasketiirul

Poola küttide kingitus Eesti kaitseleidule — Poola mustris seinavaip

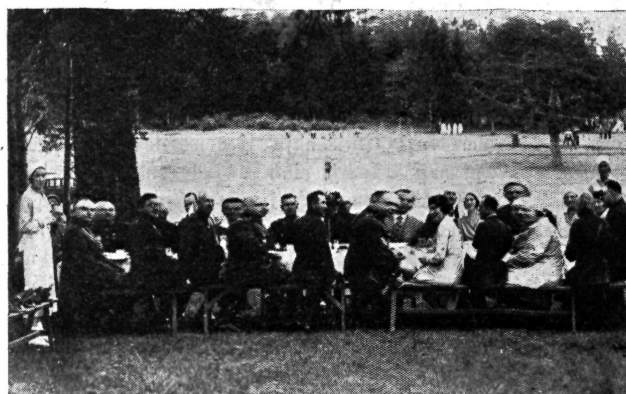
„Kotkamäe“ noorte laagris

Lõuna valmib

Kindral Roska süütab noorte laagris lõkketuld

Lõunalauas Viru maleva „Palermo“ laagris

T. K. K. Rootsi kroonprints GUSTAV ADOLF saabub riigivanema ja ülikooli rektori saatel läbi üliõpilasspaleeride juubeli aktusele

Vivat academia!

Isamaa, Sa helde püha,
Kuule meie palve iha,
Meid Su hoidjaks pühitse!

Lõpnud on pidukära meie Emajõe Ateenis. Akadeemiline pere on läinud suvevaheajale. Seda spontaansemalt kui aga akadeemiline tuiksoon 1. juuli ümber, millal alma mater pühitses oma kolmesaja-aastast sünnipäeva. Iga tõsi-eestlane ruttas kinnitama, et meie rahvas oma töö ja õiguse otsimisel on leidnud ülikoolis oma ustavaima kultuurikandja ja iseseisvuse tegeliku kaitsja. Kogu maa elas ja elab sellele teadmisele kaasa.

Et kogu inimkonna edu seisab ta teaduste kõrguses ja et kultuur on rahvusiühendav tegur, seda tõestasid nii hulga maade esindajate osavõtt ja austuseavaldused meie hariduslättele ta juubelpäeval, millal ülikooli peahoonele lehvitsid 18 rahvuse lipud. Teisi maid ja ülikooli esindavate teadlaste hulgas võttis pidupäevist osa ülikooli asutaja — Rootsi — esindajana kroonprints Gustav Adolf.

Erilist tunnustust leidsid pidupäevad meie hõimude — ka kaugemal asuvate — poolt. Nad tõid vanasse Tartusse tagasi nii mitmedki teadlased, kes siin olnud õppejõududeks või ka üliõpilasiks. Mida Tartu ja meie ülikool meile tähendab, väljendub hulgas kõnedes, mis peetud juubeliaktusel. Toome siin meie ajakirja kaua-aegse kaastöölise, Tartu ülikooli endise, praeguse Ungari Szegedi ülikooli professori dr. Stefan v. Csekey kõne:

Estifellents, härra Riigivanem! Kuninglik Kõrgus!
Magnifice Rektor! Mu daamid ja härrad!

Szegedi kuningliku Ungari Franz Josefi ülikooli rektori ja nõukogu nimel terwitatan Alma Mater Tartuensit ta kolmesaja-aastase juubelpüha puhul. Kultuurajalooliselt seisutuhast on tähtis tegegi tösiast, et

Prof. dr. STEFAN v. CSEKEY, Ungari Szegedi ülikooli esindaja, Tartu ülikooli audoktor, kotkaristi kavaler, oma ungari piduülikonnas

õdige kolmes soome-ugri wennaüriis kolm sajanid tagasi umbes samaaegselt toimus ülikoolide asutamine: nii Budapesti ülikooli eelkäija Nagyszombatis tuhat kuusjada kolmtümmend wiis ja Helsingi ülikooli eelkäija Turus tuhat kuusjada nelitümmend. Szegedi ülikooli eelkäija — Kolozswari ülikooli — rajaja tuhat wiisjada kahetsatümmend üts, mis küll lahjuts tegutses ainult lühiteft aega, oli jälle Stefan Bathory, Transsilwaania würst, kes Poola kuningana ühtlasi walitses ta praeguse Cesti Idunaosa üle.

Peale wendlustunde awalduste on aga Szegedi ülikoolil Tartu ülikooliga ühes pühitsemisets weel

muidki põhjusi. Teatawasti oli Tartu ülikool kaua Wene riigi ülikool, kus wõrras wõi hiljemini kõige enam ainult sallitaw külaline oli eesti keel, nii nagu meie Franz Josef'i ülikooli algkodus — Kolozswaris — praegu ungari keel. Seepärast on meile, ungarlastele, Tartu ülikooli tänane püha wabal Cesti pinnal meiegi ülestõusmise tündlustamise sümboliks.

Sellise haruldaselt suure pidupäewa puhul ei sobi misti paremini tähistama sümpaatiatunnet kui see, et üts ülikool teise filmapaistwaid isikusi ehib selle kõrgeima auawaldusega, mida wõib anda ülikool ise. Seepärast on mul tuninglitu Ungari Franz Josef'i ülikooli rektori ja nõutogu nimel meeldiwaks ülesandeks teatada, et meie ülikooli filosoofiateaduskond walis Tema Magnifitsjentsi härra professor dr. Johann Kõpp'u, Tartu ülikooli rektori, filosoofiliste teaduste audoktoriks ja õigus- ja riigiteaduskond professor Jüri Uuotsa, härra prorektori, õigusteaduste audoktoriks, ja Tema Kõrgus, Ungari Riigihoidja, lubas mõlema piduliku doktoriks pühitsemist ja wastawate audiploomide wäljaandmist.

Kõrgesti austatud daamid ja härrad! Kui mullu ootobris jumalaga jätsin, et Tartu õppetooli wahetada Szegedi omaga, siis nimetas õigusteadlaste korraldatud lahtumisõhtul mu tallis sõber ja tootordne defaan professor Uuots mind sellisets rändlinnuks, kes oma lõunamaiselt, tuumalt, päitesepaisteliselts ifamaalt itta jälle pöördub tagasi oma põhja-kodumaale. Praegugi lendasin niisuguse ärawõitmatu koduigatsusega walgetoorelise tase ja tumeda tuuse põhjamaisele kodumaale, mis mulle, kuni elan, jääb teifets ifamaats ja mille hea käekäigu eest soowin töötada oma elu wiimse hingetõmbeni.

Õnnistagu ungarlaste Jumal sugurahwa eestlaste ifamaad ja ülikooli! Kuulust ta nimele ja õnnistust elule!

Meie alma materi pidupäevi waimus kaasa elades meeletub üliõpilaspäewist meeleolurikas laul: „Salatung siis wägisi Tartu kannab mehed.“ Olgu see mure- või rõõmupäewadel — akadeemiline pere on meie ülikooli tähtpäewil ikka temaga — oma hoolitsewa emaga, kas või waimus.

Meie vanem akadeemiline põlv on oma tööga näidanud, et ta teaduste jüngrina ja teaduste rakendajana on inimkonna, oma rahwa ja kodumaa teenistuses. Noorem generatsioon ja walmiv intelligents kinnitas juubelipäewil sama tahet, indu ja wannet.

Isamaa, pühitse meld Su hoidjaks!

—dt.

MATKAMA!

ÕPPIGE TUNDMA OMA KODUMAAD

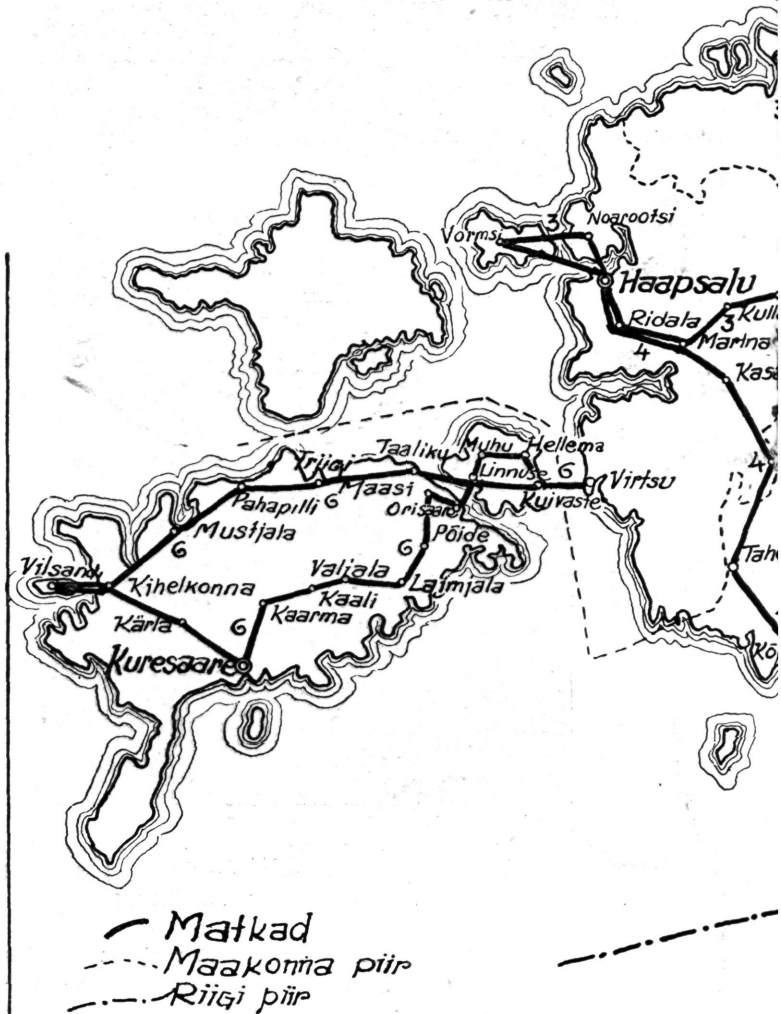
Järva noorte kotkaste
Karinu rühm oma improviseeritud telgi aval

Kodumaa kutsub matkama! See hüüd kõlgu soojade suvepäevade saabudes nii noortele kui ka vanadele. Möödunud on talvised pakased ilmad ja porised kevadpäevad, mis tulid veeta enamjaolt nelja seina vahel. Kogu looduses toimub uuetsisünd. Soe päike toob kaasa muudatuse mitte ainult vabas looduses, vaid ka inimestes. Meelsasti viibitakse väljas, püütakse pääseda võimalikult sagedamini vabasse loodusesse ja igatsusega oodatakse suviseid puhkepäevi.

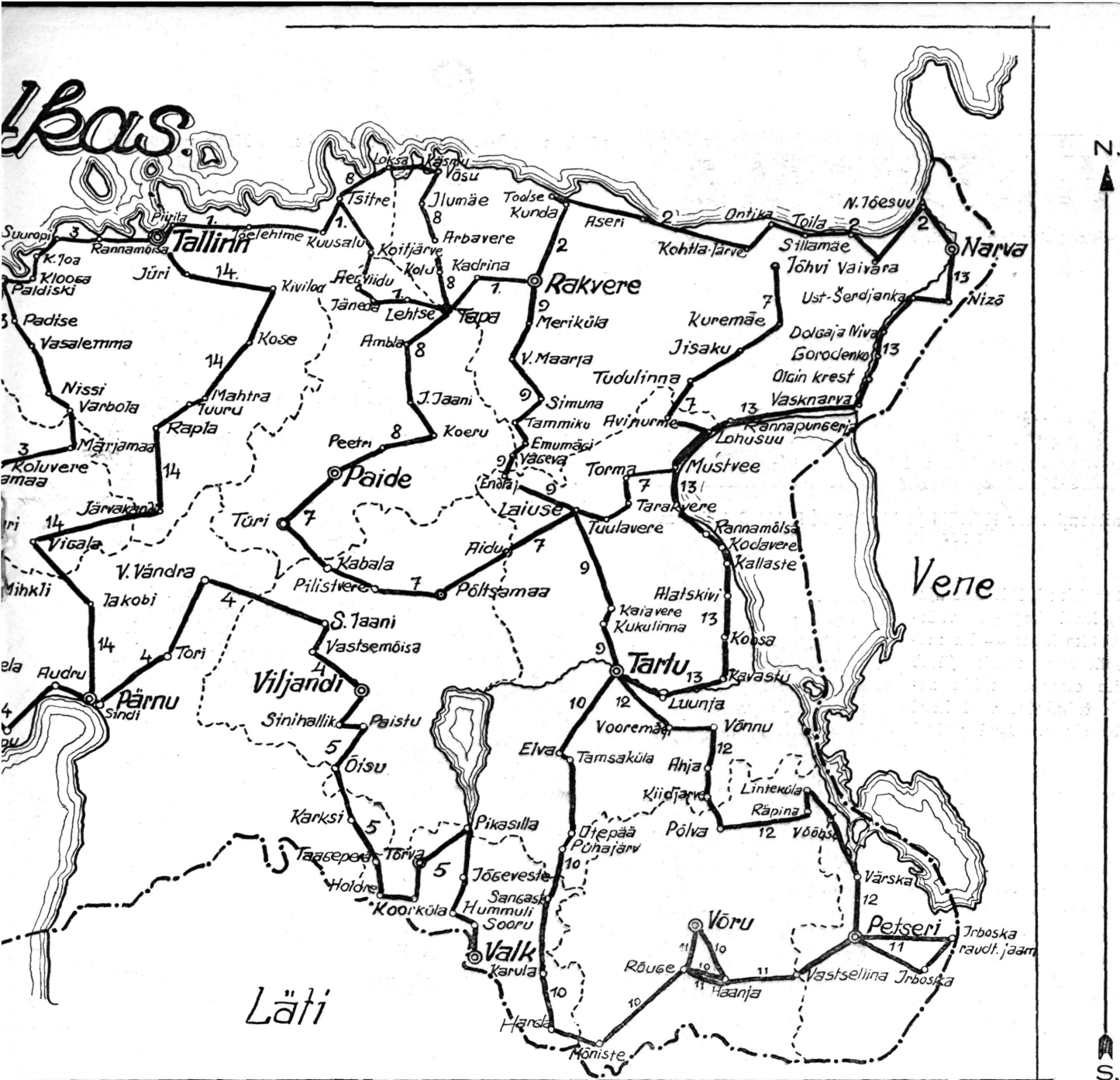
Pärnumaa noorte kotkaste Vändra laagrist
osavõtjad jõel

Eesti 14^{es} maakond

Nüüd on noortel koolitöö lõppemas, vanadel puhkeaja lähemas. Kuidas veeta puhkepäevad kasulikemalt?

Sobivaim on nii noortel kui ka vanadel veeta oma puhkeaja aeg-ajalt kogu oma kodumaa! See pole tegelikult sugugi võimatu, nagu alul võiakse arvata. Ses suhtes on tubli ja järeletegemist vääriva eeskujuna andjaks kõigile meie tublid noorkotkad, kel suviseks lipukirjaks on: mingem vabasse loodusesse ja elagem ja liikugem värskes õhus! Kodumaa kutsub teid kõiki matkama! Matkakem vabas looduses, viimas ja tormis, külmas ja palavuses! Õppigem tundma kodumaa, oma rahvast, maakohtade omapära, süvenegem võrratusse looduseilusse, mida meie kodumaa suudab pakkuda kujuteldamatul määral, vaadagem ajaloolisi ehitusi, manalasse varisenud vanade eestlaste linnamägesid, välju, millel peetud lahingud töid Eestile va-

baduse, peatugem pead paljastades vabadussõjas langenud kangelasile püstitatud mälestusmärkide juures, seisatagem varemete ees, millega on seotud kodumaal ajalugu. Sammugem ikka edasi! Soe päike, rohelised metsad ja aasad, roheliste kallaste vahel voolavad jõed, vaikselt puhkavad järved, tulise liivaga kaetud mererannad, kus on kuulda lainete tasast loksumist — kõik ootavad teid, noored ja vanad, hetkeks oma rüppe!

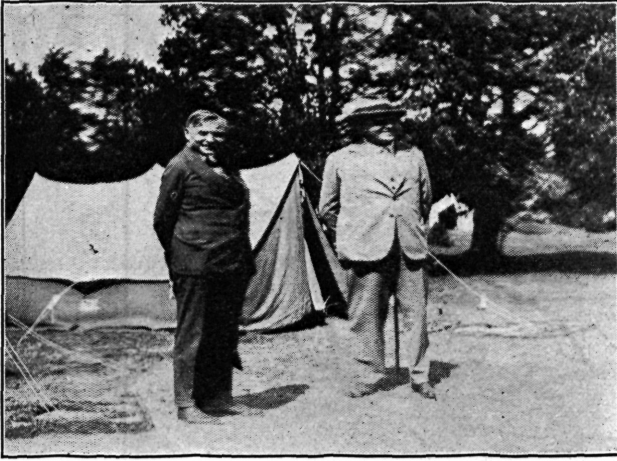
Muutkem puhkeaeg vahelduvaks, sest tõsine puhkus seisabki ju ainult vahelduses, mitte aga laisklemises. Kosutavat vaheldust pakub nii noorele kui ka vanale, nii linna- kui ka maaelanikule kõige enam matkamine mööda väikeseks peetavat, kuid ometi suureks osutuvat kodumaad. Matkamine on sport ja pealegi mitmekülgsest kasulik sport, mis pakub kosutust nii vaimule kui ka kehale.

Kodumaal on paljudele palju seninägematut, mil-

lest igauks peaks vähemalt osagi haarma oma muljete salve. Ilu ja vaatamisväärsed armastatakse otsida võõrsilt, unustades seejuures, et tõsine isamaalane õpib tundma, hindama ja armastama alul oma kodumaal peituvat ilu ja veetlevust ja alles siis siirdub kaugemale. Ärgem otsigem võõrsilt seda, mida kodumaal on küllaltki!

Meil on küllaldaselt vaatamisväärsed kohti ja esemeid, maanurki, kus peituv loodusilu on võrdlematu. On järvi ja jõgesid, mägesid ja orge, metsi ja lagendikke, kõrget pankrannikut ja ideaalset liivaranda, koski ja ajaloolisi varemeid, mille kirjeldamine sõnadega on ülejõukäiv. Pakkugem ometi matkamisega iseendale meeltülendavat naudingut!

Ei maksa hakata mõtiskelema, et mis nüüd mõne päeva või nädalaga suudetakse läbi matkata. Muidugi kogu kodumaa risti ja põigiti läbi rändamine ei ole

Kaitseminister KEREM ja kindral TÕRVAND külastavad noortekotkaste laagrit

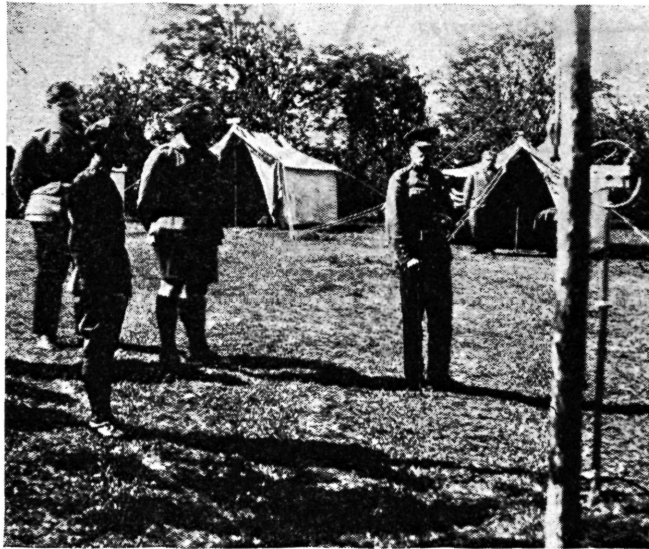
võimalik nii lühikese aja-
ga, kuid koguge väärtuslikke kilde — ka mõnepäevane matk jätab teile elamusi, mida sageli tahaksite veel kord läbi elada. Igal paigal on omapärane ilu, oma ajalugu, oma huvitavad küljed. Käige kord ühes maanurgas ja matkake see läbi, on teinekord jällegi paar või enamgi päeva aega — ega see veel viga ole, kui selleks ei jatku nädalaid — rännake jällegi teise kohta. Ajajooksul õpite nii tundma kogu kodumaad. Kui mitte kogu puhkeaja, siis vähemalt osagi sellest peaks igaüks suvel kasutama matkamiseks. Seda ei kahetse teie kunagi.

Küsimusele, kus on aga vaatamisväärsed ja kuhu maksab matkata, püüab vastata eelõeldu kõrval asetsev kaart — Eesti 14 matkas.

Kaardil märgitud esimene matk (nr. 1) läheb Tallinnast Jägala-Joa, Aegviidu, Tapa ja Kadrina kaudu Rakverre või ka tagurpidi. Teine matk ulatub Rakverest Kunda, Kohla-Järve, Põhja-Eesti pankranniku ja Narva-Jõesuu kaudu Narva. Matk nr. 3 läbib Tallinna, Rannamõisa, Keila-Joa, Paldiski, Märjamaa ja Haapsalu. Nr. 4 peapunktideks on Haapsalu, Kasari, Pärnu, Vana-Vändra ja Viljandi ja nr. 5 — Viljandi, Karksi-Nuia, Taagepera, Tõrva ja Valk. Kuues matk alanuna Virtsust läbib Saaremaa huvitavad kohad ja seejuures ka Vilsandi linduderiigi. Matk nr. 7 viib Paidest Türi, Põltsamaa, Ävinurme ja Pühtitsa kloostri kaudu Jõhvi. Kaheksas matk läheb Paidest

põhja poole ja ulatub Soome laheni. Matk nr. 9 viib Tartust Emumäe kaudu Rakverre. Huvitavaid marsruute on nr. 10, mis läbib Tartu, Elva, Otepää, Pühajärve, ulatub lõunapoolseimas punktis Läti piirini, kalduub siis kirde poole Haanjasse, kus asub Eesti kõrgeim mägi, ja jõuab lõpuks Võrru. Matk nr. 11 tutvustab matkajat Võru- ja Petserimaaga, kuna nr. 12 viib Peterist Värska, Võõsu, Kiidjärve, Taevaskoja ja Võnnu kaudu Tartu. Matk nr. 13 viib Emajõe mööda Peipsi rannikule ja sealt Narva jõe kaudu Narva. Neljateistkümnes matk läheb Pärnust Rapla kaudu Tallinna. Nende matkade pikkus ulatub üksikuil 120—200 kilomeetri, mille läbirändamiseks kulub 7—12 päeva*).

Hüüd „Kodumaa kutsub matkama!“ kostku kõigile — noortele ja vanadele, noortekotkastele, kaitseliitlastele ja naiskodukaitsjatele, õpilastele ja õpetajatele, maaelanikele ja linnaelanikele! Kõik õppigu tundma kodumaad ja kinnitagu seega oma tõsist isamaa-armastust!

Kadunud kindral PÖDDER mullu suvel noorte laagris Naissaarel kõnelemas

*) Lähemaid üksikasjalisi andmeid nende matkade pikkuse, kestuse, teel leiduvate vaatamisväärsimate kohtade, esemete, matkade ettevalmistamise, matkavarustuse jne. kohta leidub Noortekotka käsiraamatu III andes — „Laager“, milles leiduvat peatükki „Matkamine ja rändlaager“ ühes lisaga võib soovitada igale matkajale, nii noorele kui ka vanale. Raamat on saadaval suuremaist raamatukauplustest ja noortekotkaste ja kaitseliidu staapidest.

I. P.

Kaitseliidu peastaabi ülem kolonel MAIDE noorte kotkaste külalisena Rannamõisa Meriküla laagris

Gustav Adolf Lützeni lahingus

KODUKAITSE MEEL ROOTSIS

GUSTAV ADOLFI PÄEVIL

„Parem seome oma hobused teiste aia kui teised omad meie aia külge“ — ütlesid rootsi talupojad kujukalt, kui noor kuningas Gustav Adolf oma maakaitse kavaga esines riigi seisuste ees ja seks otstarbeks nõudis raha.

Rootsi omas noil ajal poliitiliselt Euroopas, eriti Põhja-Euroopas, märksa suurema kaalu kui vastas tema ainelisele jõule ja rahva arvule. Aga kogu rahvas, noore, energilise ja võimsa, eht Vasa iseloomulise kuningaga eesotsas, oli valmis kogu oma jõu ohverdama maa elulisile huvidele.

Ei olnud kerge Rootsi seisukord noil ajal. Ta vastas seisid mõjuvõimu püüdjad Daani, Poola, eriti aga suure endalautustungiga Venes. Rootsi pidi kogu oma jõu pingutama, et püsida. Kuigi võitlevad väed Gustav Adolfi päevil olid võrdlemisi väikesed — näiteks Breitenfeldi ja Lützeni juures kummaltki poolt üle paarikümne tuhande — nõudsid nad suhteliselt maa ainelisele jõule siiski kaunis suuri kulusid, eriti seetõttu, et

ka rootsi väes teenis tolle aja viisi järgi kaunis rohkesti võõraid palgasõdureid — šotlasi, hollandlasi, hispaanlasi ja muid.

Ometi mõistsid Rootsis peagu kõik, et tuleb püüda kogu jõuga oma seisukohta kaitsta. Mõisteti kõigepealt, et Skandinaaviat ähvardab hädaoht peamiselt idast — Venest ja Poolast.

Gustav Adolf oli selgel äratundmisel, et Vene jõudu ei saa pidada halvaks. „See maa on,“ — ütles ta Stolbovo rahu järele, — „täis aadlikke, talupoegi ja rahvarikkaid linnu. Venelane võib seepärast saata välja suuri vägesid ja laevasõiduks kõlvulised jõed võimaldavad talle oma sõjamehi ruttu vedada Kaspiaemerelt Läänemereni või neid kõigest nurkadest kokku vedada Volgat, Düünat ja Doni mööda. Seepärast ongi ta võinud oma riiki nii laiendada, millest peale muu tunnistavad allesasutatud tatari riigid Siberis, Kaasanis ja Astrahanis. Soomet eraldab nüüd Venest suur Laadoga järv. Ma loodan nüüd jumala peale, et venelasel ka tulevikus raske

on sellest ojast üle hüpata. Samuti kaitsevad Eesti-
maad Narva jõgi ja Peipsi järv, mille juure tulevad veel
tugevad kindlused.“

Kuid ometi ei usaldanud Gustav Adolf venelasi su-
gugi, vaid kinnitas, nad olevat täis barbaarlikku kerge-
meelsust ja viha kõigi võõraste rahvaste vastu, haara-
tud ühtlasi kohmakast kõrkusest, nii-et nende sõnu ja
kinnitusi ei saavat palju uskuda.

Kuigi Stolbovo rahu tõi rootsi rahvale endakaitse
raskusist vähe kergendust, sest kestvad võitlused poo-
lakatega olid oma laadilt säärased, et nad maad liialt
ei kormanud, ei püsinud kergem olek kaua.

Kesk-Euroopa võitlused katoliiklaste ja pro-
testantide vahel, mis viisid oma tagajärgedelt väga
suure tähendusega kolmekümneaastasele sõjale, kisku-
sid ka Rootsi tahtmata kaasa.

Õige laialdaselt on valitsenud ja valitseb nüüdki
vaade, nagu oleks Gustav Adolf rootsi rahva ainult sel-
leks viinud raskesse heitlusesse ja lõpuks ohverdanud
oma elu, et usuvendi, luterlasi, Saksamaal aidata.
Kuid selline vaade on ekslik.

Muidugi tundis protestantlik Rootsi ja tema kunin-
gas luterlasile ja teisile protestantidele lõuna pool Lää-
nemerd elavalt kaasa. Aga üksi usu pärast ei oleks
Rootsimaa ühtki meest saatnud üle mere. Rootsi osa-
võtu kolmekümneaastasest sõjast otsustasid suure-
mad põhjused kui usk — rahva elulised huvid,
ta julgeoleku tarvidus.

Heitlus keiserlike ja protestantide vahel oli Saksas
kestnud juba mõnd aega, ilma et rootslased oleksid mõ-
telnud end vahele segada. Alles siis, kui keiserlikud väed
võiduka Tilly juhatusel jõudsid välja Läänemere
rannikule, ja kui selgus, et Daani, kelle huvid kõige-
pealt olid puudutatud, nende tagasitõrjumiseks ei suut-
nud midagi teha, leidsid Gustav Adolf ja ta rootslased,
et nad ei või enam jääda pealtvaatajaiks.

Baltimeri on ammust ajast — seletas kuningas —
olnud oma rannikurahvaile tähtsaimaks kaubandusliku
läbikäimise vabaks teeks. Kui nüüd siia tuleb võõras
tugev võim, ilmselt vallutamise mõttega, siis on
sel vabadusel lõpp. Seda ei saa rootsi rahvas lubada,
vaid ta peab oma huvide kaitseks välja astuma.

Ja siis algas rootsi väikese, kuid hästi korraldatud
väe võidukäik hiilgava sõja- ja riigimehe Gustav Adolphi
enda juhatusel. Breitenfeld ja Lützen andsid
keiserlikele niisuguse hoobi, et seda ei suutnud vähen-

dada isegi kuninga sõjamehesurmega Nördlingen, kus
protestandid sakslaste süü läbi said raskesti lüüa.
Rootsi sõjaline ja poliitiline võim oli ometi nii tugev, et
kaotused peagi tehti tasa, eriti rootsi kindral Banèri
võitude läbi, ja saksa keisri püüded oma võimu laiend-
ada Läänemerel olid jäävalt tõrjutud tagasi.

Kui sõda viimaks Westfaali rahuga lõppis, oli Rootsi
Põhja-Euroopa mõjuvõimsaimaks riigiks ja ta nimi
kõikjal tuntud. Huvitav on ära märkida, et veel meie
päevil püüavad emad Böömi metsamail oma pahuraid
lapsi vaigistada salmiga:

„Bet', Kindle, bet'!

Sonst kommt der böse Schwed,

Sonst kommt der schlimme Oxenstern,

Der wird das Kindle beten lern.“

Kuigi kolmekümneaastase sõja üheks põhjuseks
oli ka usuvabadus, pidas Gustav Adolf seejuures ikkagi
kõigepealt silmas rootsi rahva huve. Et siin
usu-asi ei seisnud esimesel kohal, tõendab peale muu
prantslaste osavõtt sõjast, ta lõpul, protestantide poolel.

Väikese Rootsi jõuallikaks selles raskes ja pikas
võitluses oli peale tema kangelaskuninga sõjameheande
ja Oxenstierna riigimehetarkuse eeskätt rootsi rahva
kindel ja jõuline tahe oma eluliste huvide
eest panna välja kõik, mis omatakse.

Niisugune meelsus teeb väikesegi rahva tugevaks,
kes otsustab võita või hukkuda viimse meheni, nagu
teutoonid ja kimbrid vanal hallil ajal.

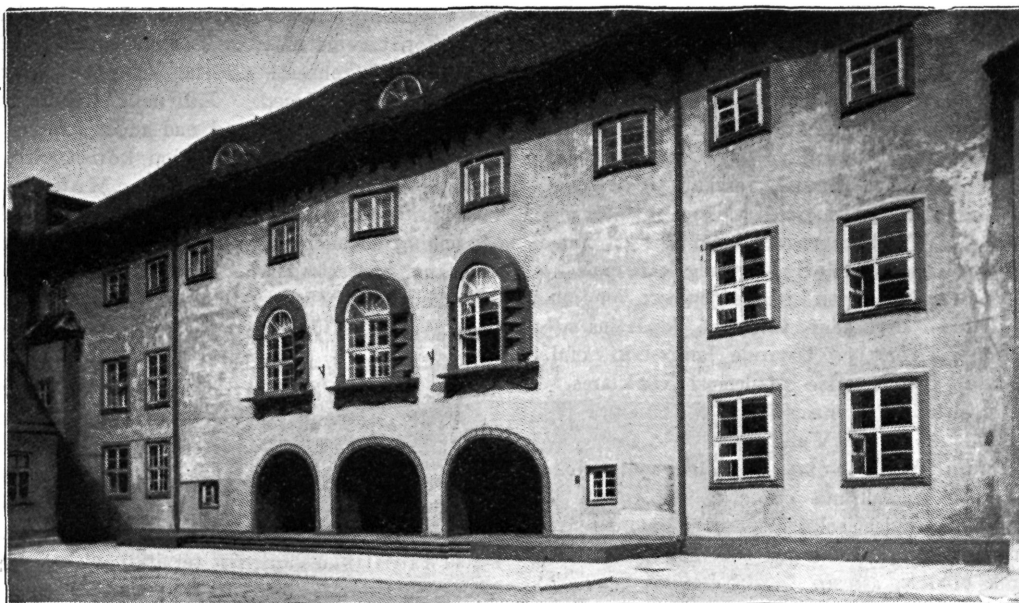
Meiegi päevil ei ole seisukord seepoolest teine. Ka
väikerahva poliitiline julgeolek ripub kõigepealt
tema kindlast ja ühtlasest tahtest jääda vabaks,
tema valmisolekust tarvilisel korral oh-
verdada kõik oma kodukaitsele, ja tema kaitsejõudude
kõrgest moraalist ja selgest arusaamisest oma
suurist ülesandeist. Säärane meelsus on rahva julge-
oleku seisukohalt palju suurema väärtusega kui parim
ja täiuslikemgi relvastus, kuigi ka viimase tähtsust ei
saa salata. Ometi on mitu korda kergem leida võima-
lusi hankida tublile ja jõulisele rahvale häda korral va-
jaline relvastus kui tõsta enesearmastusse vajunud ja
ara rahva endakaitse-võitluse meeoleolu.

Rahuarmastus ei nõua veel sugugi ükskõiksust ja
passiivsust oma julgeoleku vastu.

Oldagu alati valmis, siis on rahu kõige kindlam.

R.

Riigikogu hoone Toompeal.

ESIMENE EESTI PARLAMENT

ISIKLIKKE MÄLESTUSI

On möödunud 15 aastat ajast, millal Kuresaares läksin Eesti Seltsi ruumidesse vaatama pealt, kuidas valitakse meie esindajaid Vene ajutise valitsuse poolt kinnitatud Eesti omavalitsuse nõukogusse — Maanõukogusse ehk, nagu teda pärast nimetatakse, Maapäeva. Koos olid saadikud üle kogu Saaremaa. Mihkel Neps sekeldas ringi ja seletas valijatele meele nende kohuseid.

Viimaks tekkis küsimus — keda valida? Ei leitud kohaseid kandidaate. Sõeluti edasi ja tagasi ja viimaks jäädi peatuma Leisi kaupmehe Koorti ja õp. Timoteus Kuusiku (Muhumaalt) juure. Ja valitigi. Aga Saaremaa maakond võis läkitada kolm kandidaati. Paluti Mihkel Neps. Aga tema miskipärast loobus. Äkki sattus ta pilk minule, kes ma seisin uksele ja vaatasin pealt end asjasse segamata. „N. N. olgu meie kolmas mees,“ sõnas M. Neps, ja nii mind valitigi.

Samal koosolekul määrati veel Tallinnas kokkuasutuva Rahvuskogu liikmed. Otsustati peale maanõunike läkitada, kui ma ei eksi, veel Mihkel Kommel ja Mihkel Neps. Viimane igatahes kindlasti kuulus rahvuskogu saadikute hulka.

Ja nii siis sõitsimegi.

14./1. juulil 1917 avati Eesti Maapäev.

Viiks liig pikale kirjeldada avamiskoosoleku käiku. Olgu vaid mainitud, kuidas mina olin süüdi pärastise kommunisti Artur Vallneri valimisel Maapäeva esimeseks esimeheks.

Olgu tunnistanud avameelselt, et mina, 26-aastane noormees, kes juhuslikult oli sattunud poliitiliste õien-damiste keerisesse, ei kujutanud endale siis veel kuidagi selgesti ette oma kohuseid, ei ka kuuluvust pahemale ega paremale poole. Kokkutulnud rahvas oli mulle võõras, välja arvatud Ants Piip, kes oli mu hea sõber.

Pärast Maapäeva ametlikku avamist minnakse omavahel nõu pidama kuluaaridesse. Mis oli loomulikum kui see, et võtsin sõbra A. Piibu käe alt kinni ja läksin temaga koos asja kaaluma. Sattusime pahempoolsete nõupidamisele (Tööerakonda siis veel ei olnud, A. Piip kuulus tol ajal ühes A. Vallneriga vene „trudovikkude“ rühma). Sel omavahelisel koosolekul võttis teiste hulgas soojalt A. Vallneri kandidatuuri eest sõna A. Piip. Vaatasin Vallnerile otsa. Ta mulle ei meeldinud. Mõtlesin oma südames, et hääletan temale vastu. Ja nõnda lahkusimegi läbirääkimistelt, et jätkata Maapäeva koosolekut.

Tulime siis uuesti kokku. Vanim Maapäeva liige

(J. Lasn, Pärnumaalt) juhtis endiselt koosolekut. Ta seadis üles esimehe valimise küsimuse. Kaks kandidaati — K. P ä t s ja A. V a l l n e r.

Mis teha? — Päts meeldis mulle rohkem, aga mu ainuke tuttav Maapäeva liikmete hulgas oli soojalt soovitanud A. Vallnerit. Mis teha?

Istun vaikselt A. Piibu kõrval vasakul pool keskmist läbikäiku — nii siis pahempoolne.

Algab valimine. Tuleb ka minu kätte järg. Minnes valimiskasti juure piinab mind kogu aeg küsimus — kas Päts või Vallner? Kasti juure jõudes on mu otsus kindel — Päts! Aga käsi vääratab, kahtlus südames dikteerib Vallnerit, ja temale langebki kuul. Koosoleku juhataja hääletamise tulemusi deklareerides teatab, et ühehäälelise enamusega Maapäeva juhatajaks on valitud Artur Vallner!

Minu hää!, minu hää! — teeb mulle süda piina. Ja sest hetkest peale ei salli ma enam A. Vallnerit.

Selle sallimatuse tulemuseks oli, et nihkusin läbikäigu vasakult paremale ja kui sealpool asutati demokraatlik blokk, astusin erapooletuna (selleks olid veel F. Mikkelsaar ja rootslane Pöhl) selle liikmeks. Vahepeal sain hästi tuttavaks ja sõbraks loomaarst Karl Saraliga, ja kuna tema istus hoopis parema seina ääres, istusin viimaks ka mina sinna. Viimane asjaolu andis sotsialist K. Astile põhjuse oma lehes joone all teha minu kohta glosse ja tähendada, et vist oleksin veel rohkem nihkunud paremale, kui mitte Toompea lossi paks müür seda poleks takistanud.

Nii-siis olen kaassüdlane selles, et meie esimeseks Maapäeva juhatajaks oli pärastine kommunist. Aga võib-olla oli see meile õnneksi, kuna seetõttu Maavalitsuse esimeheks pääsis K. Päts, mis meie vabaduse kättevõitmisel ei olnud väikeseks teguriks. Nõnda võivad halvadki asjad anda oma hea tulemuse.

Järgmisel päeval pärast Maapäeva avamist astus kokku Eesti Rahvuskogu.

Vene ajutise valitsuse peaminister Kerenski oli 22./9. aprillil 1917. a. Estonia kontsertsaali lavalt deklareerinud, et Eesti saab oma autonoomia. Maapäev oli ses suunas esimeseks pääsukeks. Rahvuskogu pidi olema autoriteetne sõnama, mida tahab Eesti rahvas.*)

Rahvuskogus võeti seisukoht väga tähtsate küsimuste kohta: arutusele tulid küsimused, nagu Eesti rahva riigipoliitiline ideaal, Eesti rahvusesinduse loomine, kohtu uuendamine, maaküsimus, kooliküsimus, Eesti rahvuslike väeosade loomine jne.

Maaküsimuse arutamise ajal korraldasid enamlased meelevalduse rahvuskogu laialiajamise või lõhkimise sihiga. Tullis pärast lõunavaheaega koosoleku jätkamiseks uuesti kokku leidsid rahvuskogu liikmed Estonia ukse eest mitmetuhandelise tööliste kogu, kes käratsedes suurt närvlikkust avaldas. Kanti lippe vabrikute nimedega ja mitmesuguste lööksõnadega: „Maha kodanline rahvuskogu!“, „Maha 23. mai Maanõukogu!“, „Maha buržuuaaline kongress“ jne. Uksel seisva J. Vilmsi ettepanekul tehti meelevaldajate keskel kongressiliikmeile läbipääsmiseks teed, kusjuu-

*) Vaata üksikasjalikumalt A. Tammann: Eesti iseseisvuse teel, Tallinn 1923.

res viimaseile meelevaldajate poolt sadas kaela oht-rasti mõnitavaid märkusi. Eelruumidesse kui ka saali oli ilmunud rohkesti töölisi, kelledest suurem hulk oli umbkeelsed venelased. Kui neilt küsiti, mis neid siia kokku toonud, ei teadnud nad anda kindlat vastust.

Saali astudes torkas silmi kõnetooli ette asetatud plakaat, mis kandis pealkirja: „Maha kodanluse rahvuskogu!“ Saali sissetunginud meelevaldajate hulk oli selle plakaadi kõigepealt juhataja toolile üles seadnud, kust aga kohalviibiv juhataja abi P. Pöld ta oli kõrvaldanud. Siis seati see, keelust hoolimata, kõnetooli ette üles.

Kell 5 p. l. astus K. P ä t s juhatajatoole, sõnades: „Avan koosoleku. Me ei tagane vägivalla eest. Läheme päevakorras edasi.“

Siis palus juhataja neid, kes plakaadi üles seadsid, selle ka ära koristada. Seda aga ei tehtud. Seepeale tähendas K. Päts: „Et plakaadi ülesseadjad teda minu ettepanekul maha ei võta, teen seda ise.“ Seda K. Pätsu rahulikku sammu tervitab rahvuskogu tormilise kiiduavaldusega. Erakordselt saab sõna Eesti enamlane J. Rossfeldt, kes loeb koosolijatele ette harilikest lööksõnadest kubiseva protestiavalduse. Juhatajalt sõna küsimata astuvad tema järele kõnetoolile veel mitu rahvuskogu vastu protesti avaldajat. Mitmel on müts peas. Selle kohta avaldavad koosolijad ägedat protesti: „Müts maha!“ hüütakse. Kuuldub aga ka sääraseid lauseid, nagu: „Las' kannavad peas, eks igaüks näita oma kultuursust!“

Viimaks kuulab koosolek veel ära meelevaldajate resolutsiooni, mille kannab ette enamlaste agitaator Vöölmann ja mis kõneleb sellest, et enamlased rahvuskogu otsuseid maksvaks ei tunnista ja ta tööst osa ei võta.

Pärast seda kutsuti kongressi juhatajaid välja meelevaldajatele kõnelema, aga kui need — Vilms, Päts j. t. — seda ilmusid tegema, karjuti ja vilistati nad kõnelejate kõrval seisvate enamlaste käega-märguandmise peale metsiku lärmiga maha.

Alles ligi tunni aja pärast sai rahvuskogu jätkata oma koosolekut. Aja kaotus aga ei olnud asjatu, sest seni olid laiemad rahvahulgad Tallinna enamlaste määratsemistest ja mõnitustest Eesti rahvuslike püüete üle peasjalikult lugenud ainult ajalehtedest, nüüd aga võisid üle maa kokku tulnud saadikud seda ise oma silmaga näha ja oma kõrvaga kuulda. Sellest aga oli Eesti ajale kindlasti kasu.

Kokkuvõttes tuleb ütelda, et see esimese Eesti parlamendi ja rahvuskogu aeg oli kuldseks ajaks Eesti iseseisvuse rajamisel. Ei tuntud veel sapist ja mürgist erakonnaaega, kui mitte võtta arvesse Vene enamlasi, kelle kilda oli eksinud ära mõni üksik eestlane. Küsimusi, mis neil koosolekuil kaaluti, tuli küll ka pärast veel kaaluda tihti ja üksikasjaliselt. Kuid siiski põhjanevaks kogu meie iseseisvuse arenemisele jäid 1. juulil 1917. a. kokkuastunud Maapäev oma tööga ja 2. juulil 1917. a. oma tööd alustanud rahvuskogu. Seepärast on meil küllalt põhjust neid tuletada meele ka nüüd, kus juba 15-aastane ajajärk meid lahutab noist aaterohkeist aegadest.

N. N.

MAAOMAVALITSUSED

NENDE OSA MEIE OMARIIKLUSE LOOMISEL JA ARENDAMISEL

Käesoleva aasta 1. juulil möödus 15 aastat ajast, millal avati niihästi kubermangu ajutine nõukogu (maapäev) kui ka kõigi üheksa maakonna nõukogud.

15 aastat ei moodusta enesest rahvaste ega riikide elus veel kuigi pikka ajavahet, kuid kuna selle aja vältel on meie rahva ajaloos olnud küllalt palju ja tähtsaid sündmusi, on rajatud ja arendatud meie omariiklus ja välja kujundatud riigi- ja omavalitsusorganid, siis moodustavad need poolteist aastakümnet juba omaette ajajärgu eesti rahva ajaloos, mida tuleb ka vastavalt hinnata.

Niihästi maapäeva kui ka maavolikogude kokkustumine sündis ärevatel ja segastel aegadel.

Revolutsiooni keerises oli langenud tsaarivalitsus ühes ta võimukandjate ja ametnikega kohtades. Tekkinud olukorras tundis endine Vene maailmariigi alam, et ta on äkki tõusnud aktiivseks kodanikuks, kes esineb teatud tegurina avalikus ja ühiskondlikus elus, keda peab arvestama ja kes peale kohustuste omab ka õigusi. Kuna tsaaririigi langemisega olid kadunud ka selle võimukandjad ja maad ähvardas valitud üldine korralagedus, oli tarvis organiseerida uusi korraldusi, mis võtaksid endi kätte võimu ja paneksid maksma korra.

Vene kubermangudes tsaarivalitsuse ajal olid sisse seatud juba koha pealsed territoriaalsed omavalitsused — semstvod. Ka meil oli nõutud semstvode sisseseadmist vene kubermangude eeskujul, kuid need katsed olid jäänud tagajärjeta. Nüüd aga oli tulnud aeg, millal ometi paistis olevat lootusi kauaaegse soovi täitumiseks. Kohe revolutsiooni esimesil päevil pöörduti meie tegelaste poolt vene ajutise valitsuse poole kohalike semstvode sisseseadmise asjas. Põhimõtteliselt ei öeldud Vene ajutise valitsuse poolt ei, kuid revolutsiooni keerises ei saanud vastavaid asutusi siiski päevapealt ellu kutsuda

ja nende tegevust ja korraldust seadustega reguleerida. Selge oli, et nende asutuste loomiseks ja ellukutsumiseks on tarvis teha ettevalmistusi ja eeltöid, kuid teisest küljest kerkis aga esile küsimusi, millised nõudsid kiiret ja otsustavat lahendamist ja puudutasid kogu rahva huve.

Sääraseiks ettevalmistavaiks asutusteks või organideks, kes pidid kiire iseloomuga küsimusi lahendada, kutsuti ellu maakondades Eesti seltside ja ühiste liitude ja nende keskkorraldus — Eesti liit Tallinnas.

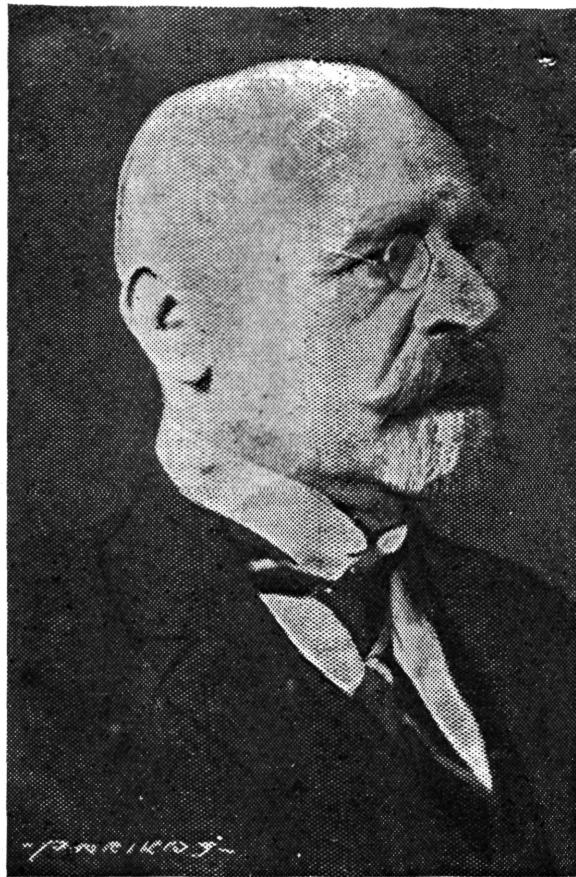
Tallinnas asuva Eesti liidu üheks tähtsamaks nõudeks oli senise mõisnike maavalitsuse asemele luua kogukondlik maaomavalitsus üldise, otsekohese ja salajase valimise teel proportsionaalsuse põhimõtte alusel, mille saavutamiseks astuti ka vastavad sammud.

30. märtsi omavalitsuse seaduse põhjal kujundatud maakonnanõukogude valimine nõudis teatud aega. Olukord ei lubanud aga tegeliku tööga oodata. Neil põhjustel kutsuti ellu mitmel pool ajutised maaakonnanõukogud.

20. aprillil 1917. a. avaldati kubermangu komissari poolt kinnitatud „Ajutised määrused maakonna valimiskogude liikmete valimise kohta“ Eestimaa Kubermangu Teatajas, mille põhjal

valdades 7. mail valiti valimiskomiteed.

Eestimaa kubermangu administratiivse valitsemise ja omavalitsuse ajutise korralduse seadusega liideti Eestimaa kubermangu külge Liivimaa kubermangust Tartu, Võru, Viljandi, Pärnu ja Saare maakonnad (Valga maakond loodi hiljem ja Petseri liideti samuti hiljem Eesti külge). Sama seadusega pannakse kubermangu valitsemine ta uute piiride ulatuses kubermangu komissari peale, kelle juure asutatakse ka ajutine kubermangu nõukogu (maapäev), mille liikmed valitakse maakonna valijate kogude poolt.

JAAN POSKA,
Eestimaa kubermangu komissar.

29. aprillil 1917. a. saatiski kubermangu komissar J. Poska oma poolt maksmapandud määrused kõigile vallavalitsustele laiali, milles vallavalitsustelt nõuti viimata valijate nimekirjade koostamist ja kohustuti veel enne nende nimekirjade koostamise lõpetamist kokku kutsuma vallakogu, millest võisid osa võtta isikud, keda oli õigus valijate nimekirja üles võtta. Vallakogud pidid valima valla valimiskomisjoni liikmed ja kaks voliniku maakonna valimiskomitee liikmete valimiseks. Viimased kutsuti maakonna komissaride poolt kokku maikuus maakonna linna, kus valiti maakonna valimise komitee liikmed.

Valijate nimekirjade kokkuseadmine valdades algas 1. mail ja 16. maiks olid nimekirjad valmis.

Ajutiste määruste § 13 põhjal olid maakonna valijatekogu liikmete valimised määratud 23. mai peale, kuid kuna seda ei saadud nii kiiresti läbi viia, lubati seda toimetada 11. juunil.

Eestimaa kubermangu administratiivse valitsemise ja kohaliku omavalitsuse ajutise korralduse kohta käiva Ajutise Valitsuse määruse 30. märtsi 1917. a. elluviimise reegli § 2, millised reeglid Ajutise Valitsuse poolt 22. juunil 1917. a. välja antud, paneb esimeste kubermangu ja maakondade ajutiste nõukogude kokkukutsumise kubermangu komissari peale. Kubermangu komissar määras nõukogude tegevuse avamise päevaks 1. juuli.

Seega kujuneski 1. juuli 1917. a. Eesti maaomavalitsuste sünnipäevaks, millal avati ja astusid kokku kõigi üheksa maakonna nõukogud.

Esiolgu puudusid igasugused kodukorrad ja juhtnõõrid niihästi kubermangu kui ka maakonna nõukogude tegevuse korraldamiseks ja täidesaatvate organide valimiseks. Seepärast oli nõukogudel raske tegutseda, millest on tingitud ka nende tegevuse ebauhtlus ja järjekindlus tegevuse algpäevil. Maakonna nõukogude kodukord võeti kubermangu nõukogu poolt vastu alles 10. aug. 1917. a., kuid et vajalised ülesanded ja toimetused ei võinud jääda täitmata, pidasid maakonna nõukogud oma koosolekuid juba enne kodukorra vastuvõtmist.

Kuid uued omavalitsuse asutused, maavalitsused ja maanõukogud, ei saanud veel oma jalgu kindlasti alla võtta ega võinud tööhoogu sattuda, kui nende tegevus vägivaldselt katkestati.

Vene ajutise valitsuse langemise ja nõukogude valitsuse tegevuse algamisega pääsis ka Eestis venelaste toetusel maksuma töörahva- ja sõjaväelaste nõukogude diktatuur. See oli novembril 1917. a. Kui tsaariajal oli valitsenud saksa aadli vähemusvalitsus, siis astus selle asemele nüüd kommunistide vähemusvalitsus.

Enamlikud võimuhed said tegelda ainult mõne kuu, kui nende asemele asusid Saksa okupatsioonivõimud.

Ka Saksa okupatsioonivõimud asusid samuti meie omavalitsustega sõjajalale. Demokraatlikud omavalitsused ei sobinud nii kommunistide kui ka Saksa okupatsioonivõimude ideoloogiaga.

Saksa okupatsiooni ajajärk oli tõele au andes üks rusuvaimaid ja rõhuvaimaid meie omavalitsustele ja nende tegevusele. Kuna maaomavalitsused täiesti likvideeriti, tehti ka linna- ja vallaomavalitsused teovõimetuks ja

kasutati neid ainult vahendiks, et rahvalt võtta makse ja toidumoonu ja neile anda käske.

Saksa okupatsioonivõimu lahkumisega hakkasid maaomavalitsused end uuesti korraldama. Kuid vaevalt olid nad saanud uuesti end organiseerida, kui hakkas enamlaste pealetung, mis katkestas uuesti nende korraliku tegevuse. Alles enamlaste väljatõrjumisega ja vabadussõja lõpmisega said maaomavalitsused jälle oma tegevust jätkata ja seda nüüd juba enam-vähem normaalsetes tingimustes.

Peab tõsiasjadele toetudes konstateerima, et niihästi Vene revolutsiooni möllus, enamlaste röövsalkade lahkumisel Eesti territooriumilt, samuti Saksa okupatsioonivõimude tulekul ja nende lahkumisel kui ka enamlaste uuesti meie maale tungimisel värskest ellukutsutud maaomavalitsused etendasid küllaltki tähtsat osa. Seegaste aegade keerises korraldasid nad julge- ja heaolekut, organiseerides miilitsa, ja hoolitsesid rahva toitusolude eest; kutsusid kõikjal ellu rahvuslikke väeosi ja toetasid neid materjaalselt; viisid läbi Eestis sõjaväe mobilisatsiooni ja varustasid ka edaspidi sõjaväge kõige varustusega, millele osalt võlgneb tänu ka meie vabadussõja õnnelik lõpp ja mistõttu võidi asuda Eesti vabariigi kavakindla ülesehitamise tööle.

Meie omariikluse arenguga ja kestvusega on maaomavalitsused kujunenud kindlaiks territoriaalseks omavalitsusüksusteks kindlate ülesannete ja kompetentsiga. Maaomavalitsustel on tulnud hoolitseda õigusliku korra, rahvahariduse, tervishoiu, hoolekande, põllumajanduse, teede ja läbikäimisala ning toitusolude eest. Aastate kestes on tulnud ette siiski kobamisi ja siia-sinna kaldumisi nende tegevuses, kuid kogemused on suuremad pahed ja vead kõrvaldanud.

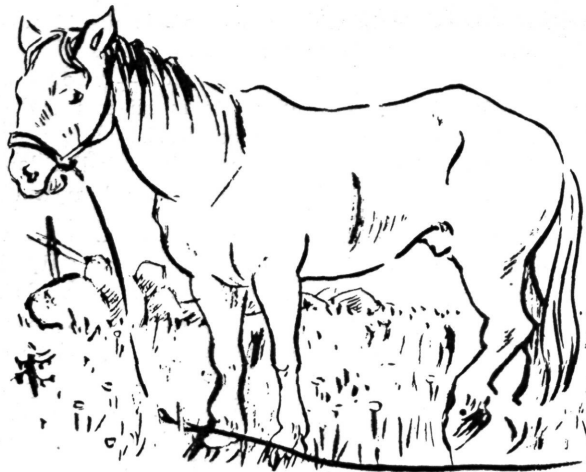
Praegusel momendil on maaomavalitsuste ülesanded võrdlemisi laialdased ja suure tähtsusega. Eriti suured on ülesanded põllumajanduse, teede, tervishoiu, hoolekande ja hariduse alal. Vastavalt nendele on ühes või teises kombinatsioonis kujunenud ka maakondades maaomavalitsuste osakonnad.

Põllumajanduse alal tuleks kõigepealt märkida ära agronoomilise abi andmist. Eriti tähtsa osa omab aga põllumajandusliku hariduse levitamine vastavate kutsekoolide asutamise ja ülalpidamise kaudu. Siia juure lisandub veel osavõtt maakorralduse ja veekomisjonidest ja mõnest muust komisjonist põllumajanduse alal. Samuti tuleb siinkohal ära märkida ka loomatervishoiu korraldust ja organisatsiooni maa- ja jaoskonna-loomarstide võrgu korraldamise näol.

Eriti tähtsa ülesandena tuleb aga märkida teede korraldust, mis tähtsal määral maanteede seadusega on pandud maavalitsuste peale. Kuigi maavalitsuste tegevuse teede alal on subordineeritud keskvalitsusele ja teede korraldus summad suuremalt osalt tulevad keskvalitsuselt, ei saaks siiski jätta märkimata, et teede korraldus alal maavalitsused kannavad võrdlemisi vastutusrikka kohustuse osa ja sel alal tõesti silmanähtavalt positiivset on korda saatnud.

Rahva tervishoiu korraldamise seadusega on üldine elanike tervishoiu eest hoolitsemine ja seaduslik järele-

(Lõpp lhk. 465)

UPPUNUD HOBUNE •

A. KIRSIMÄGI

Ei saa kibedal heinaajal palju lamada, aga kui viimne kui heinatuust on juba katuse all, miks siis mitte. Nii arvas ka vana peremees, ja kui pere peale sööki oli pudenenud lõunauinakule, siis kobis ka ise küüni manu, juba ette mõneldes sellest mõnestkümnest minutist, mida mõistis varastada vanajumalalt ja eneselt, enne kui tuleb hakata kuhja tegema. Ta pöörles tükk aega ühe paiga peal, otsides nagu peni enne mahaheitmist soodsamat asendit, ja mürtsatus siis pikali, pikad soonised käed ees. Sealsamas halgatus talle midagi meele ja ägisedes ta ajas oma ütleмата lahja kere taas püsti. Kui ta tõusis, siis paistis, et nüüd, nüüd ta lööb pea kõmmdi vastu küüni sakilist räästast. Nii pikk näis ta olevat oma kõhnuse man.

— Aadu, kurat! — kirus ta sealsamas lamavat poega. — Juba sa põõnad, roju, aga kas hobuseid käid kah kaeman?

— Mhõh... — ümises Aadu. — Mis ma neist kaen. Kas ma loomi nannu ei ole vai?

— Oled üks... — tahtis vanamees pörutada midagi õige soolast, aga ei viitsinud ja komberdas üle päikesest tulipalava ja tolmkuiva heinamaa, kust alles mõne päeva eest rohi oli niidetud nii madalalt, et poleks enam karvalõikamise masinaga ka midagi võtta.

Ta suundas sammud läbi lepestiku jõe poole, kuhu olid kõide pandud talu kaks hobust, noor, rangiskaalne kõrb ruun ja juba vana, hall mära. Kõik näis olevat kõige paremas korras. Teibad olid sügavalt maa sees ja kõied terved ja tugevad. Ega selle palavaga saagi teisiti. Parmud panevad loomad perutama ja mine siis otsi neid metsast, kui ei viitsi neid kõide panna. Et vaata ainult, kuis nad praegugi parmude käes vaevlesid, kuigi seisid lepavõsa varjus, mis kohati ulatus otse jõekaldani. Mõlemal käis saba nii meeleheitlikult ringi, nagu oleks tõrts tärpentiini susatud sinna, kuhu mustlane seda harilikult suskab, kui tahab hobusest hea hinna eest lahti saada.

Vana peremees seisis pisut loomade juures, haigutas, sügas kukalt, sülitas ja pööris tagasi. Aga ei, enne veel vaatas, et vahest ruuna köis on liig pikk ja mine tea, rumal loom, läheb üle-pea-kaela vette, aga

mõtles, et ega nii rumal ta ikka ole, et läheb ise endale võrendikust surma otsima. Pidi küll peremees teiba ümber seadma, aga ei viitsinud palavaga jannata ja läks laisalt tagasi küüni manu. Siin ta valis endale säärase asendi, et oleks kuhugi pead panna ja et päike kah peale ei paistaks, kõhatas siis, sirutas pikad koivad harakile, kratsis kõhu alt, maigutas suud, ja, kõige sellega valmis, avas suu juba põhjalikuks magamiseks. Varsti norskasid nad võidu, noor- ja vanaperemees kõrvuti värskete heintega laeni täidetud küüni seinaga veeres.

Päikene taevakaarel nihkus edasi ja ühes sellega ka küüni vari. Esimesena avanes pealelõunaste kiirte alles kõrvetavale palavusele vanaperemehe lahja nägu, kuid kaua aega ta ei tahtnud ärgata. Ta ikka veel magas, magusa uinaku õndsustunne huultel. Ainult pikki koibi ta vahetas. Tähendab, lihtsalt tõmbas parema jala kägarasse ja sirutas teise veel pikemalt välja.

Äkki kostis jõe poolt vana mära kaeblikku hirmumist. Nüüd nagu torgati peremeest. Ta kõbis istukile, löi suu plaksti kinni, vabastas habemesse kinni jäänud piriseva kärbse, lõmastas selle päka ja esimese sõrme vahel ja pühkis valgete pükste tagumikku. Kui aga hobuse kaeblikud hirnatused jätkusid, ta virgus une pohmelusest ja sirutas käe poja Aadu poole, raputades magajat õlast. Aadugi virgus, plaksutas kirkja päikesepalangu ees silmi kui valgesse sattunud öökull ja libistas käe linase särki avali kaelusesse, kus sügas kaua ja mõnuga rinna tumedates, higistes karvades. Nüüd aga kuuldus lisaks hirmumisele ka tumedat mütsakut ja see löi lõplikult mõlemate pea selgeks. Isa ja poeg visati kui vedruga maast üles ja nad lidusid lepestiku poole. Kuna aga poja koivad olid õige pisut lühemad ega vändanud nii meeleheitlikult, siis poeg sai vanamehest ette ja jõudis jõe ääre parajasti selleks, et näha, kuidas rõngaskaalne ruun vähkres maas, katsudes esijalgu kõie seest vabastada, pööris üle selja, veeres kõrgelt kaldalt alla ja puristas sügavas vees. Kui pärrale jõudis ka vanamees, poeg jooksis kaldal edasi-tagasi, teadmata, millest kinni haarata, hobusest aga polnud enam jälgegi. Vähemalt näha polnud teda, sest mida sa vee alla ikka näed.

Tükk aega seisis isa-poega jõekaldal vaikides ja hirmust keeletud. Vahtisid kui nõutud paigale, kuhu oli kadunud hobune. Möödus kaks, võib-olla kolm ilmatu-pikka minutit, enne kui ehmatuses tardunud keelepaelad hakkasid hargnema.

— Tohoo kurat, tohoo untsantsakat, tohoo untsvaarti! — karjus vanamees. — No ütle, kuradi logard, kas sa ei näe, et hobune upub?! Mes sa veel molutad, mes!

— Eks sa too ta välja, — venitas Aadu ja sügas palja kaenla alt, kuid nüüd juba igasuguse mõnutundeta. — Ja näita mulle esiti, kus ta upub? Ruun ammu uppunud, temal upub... Tptui, kurat! Lõhnagi pole enam...

Vanaperemees haaras mõlema käega oma hallist peast ja kuna selle liigutusega tõusid küünarnukid üles, siis näis ta lahja kuju veel pikem ja armetum. See oli ahastuse armetus.

— Mu kõige parem hobune, kõige parem hobune! — hädaldas ta ja kutsus maad ja taevast appi. — Ei ta söönud kaeru palju ega midagi, ainult kämblatäie võttis teinekord, ja...

— Kust ta siis sõi, kui ei antud, — salvas Aadu ja vahtis murelikult vette.

Vanamehe hing kargas täis.

— Või ei antud! — hüppas ta poja kallale. — Ma su naha nülin, logard säärane. Või ei antud! Hobune sööb kaeru nii et vats lõhkeb, nüüd ta ütleb, et ei antud.

Kes teab, kui pikaks see kisa oleks veninud, vahest oleksid isegi käsitsi kokku läinud, sest tundemärgid näitasid juba sinna poole, kuid kõik see sõnelemise värk jäi pooleli, sest nii umbes seitsme-kaheksa minuti pä-

rast hobuse korjus tõusis pisut allpool voolu uuesti vee-pinnale. Nüüd polnud enam aega sõnelemiseks.

— Mine too ohjad, too ruttu ohjad! — röögatas vanamees rõõmsalt, ja kui poeg litsus nii mis jalad andsid küüni manu, vana ise siples kaldal ja kippus vette, meele tuletades pardipoegade kana, kelle lapsed ema suureks üllatuseks läksid omapead ujuma.

Aadu ohjadega pärrale jõudnud, veepinnal õotsuv korjus tõmmati ühisel jõul mõni sada sammu allpool voolu liivaleetele, ent hinge talle enam sisse ei saadud. Oli teine küll üles pundunud, nii et hõngu oli tal sees üleliigagi, kuid ei aidanud siin vanamehe sipsutused-sapsutused. Küll vinnas vana teda jalgadest ja kõrvust, kord meelesegaduses nõotaski, ent ruun ei liigutanud enam oimu. Ühe sõnaga — toss väljas ja muud midagi. Ära leotas vesi selle hingematukese.

Kurb oli õhtune kuhjategemine. Sulane ja tüdruk said õnnetusest teada küll alles siis, kui peremees nad heinte seest üles otsis, kuid neilgi polnud meel mage, kuigi uppus võõras loom. Oli nagu imelik, et tragi ruun alles vinnas heinasaade ja nüüd juba lamab jõekaldal pundunud kõhuga. Äkilise surma juures ju ikka niisugune imelik tunne, olgu see siis inimese või looma surm. Ei räägitud sõnagi. Isegi sellest mitte, kas nakk jätta endale ja lasta parkida või müüa Soekaera juudile.

Õhtul perenaiselegi ei tahetud rääkida, kuid mida sa salgad, kui kõik silmaga näha. Hobune pole ju nõõpnõel. Perenaine kohe küsis, et kuhu nad ruuna jätsid. Ei aidanud seal puiklemine midagi, tuli ikka ära rääkida, et ruun jäi jõe ääre lepestikku. Perenaine, tragi inimene nagu ta oli, ei jäänud rahule, pinnis, pinnis, kuni vanamees üles tunnistas, et hobune lepestikus küll, aga uppunud.

— Või Issand Jummal! — löi perenaine käed pea kohal kokku. Kuna ta aga pikkuselt mehest põrmugi maha ei jäänud ja lagi oli madal, siis tabas laelambi ja kallas õli endale kaela.

— Mis seal's nii imelikku, — turtsatas vanaperemees tusaselt. — Inimene ju kah upub, miks siis loom ei või uppuda? Ega's temalgi ole lõõtsu kaasas, kui vee alla kaob. Vesi läheb aukudest sisse ja ta ei saa siis enam hingata.

Teadis peremees isegi, et ega see ole vabandus. Jäi vait. Polnud ju millegagi vabandada.

— Või Jummal, Jummal! — jatkas perenaine hädaldamist. — Kas siis kuidagi enam päästa ei saanud? Vahest oleks võinud katsuda kunstlikku hingamist? Inimestele ju tehakse teinekord kõiksugu kunstlikku hingamist ja tuleb ellu. Kas siis tõesti midagi ei aidanud? Või Jummal, Jummal küll!..

Kaua veel hädaldas perenaine, aga teistel polnud aega teda kuulata. Pidi sauna minema, sest heinaajal peab inimene käima tihti saunas, muidu higi paatub naha külge ja teeb niigi raske töö veel raskemaks. Aga ega peremehelgi olnud süda rahul. Saunas, kui poeg tal vihaga vaikselt selga nühhis, vanataat vaatas alt õla üles ja lausus nagu kaheldes:

— Vahest oleks aidanud, ega tea? Kas sa mõistad seda?

— Mida nii? — küsis Aadu.

— No eks seda kunstlikku hingamist ikka. Vahest oleks ärganud veel ellu.

Aadu lõi käega, et vanamees on läinud ogaraks, ja ei vastanud talle hoopiski. Mine tea, ajab veel metsa kunstlikku hingamist tegema.

Tükk aega oli kuulda vaid vee laginat ja ihu nühhimist. Siis ohkas vanaperemees sügavalt, sügavalt, nii sügavalt, et veel veidikene, siis oleks sauna ukse õhuvooluga lahti tõmmanud.

— Mis seal ikka enam kahjatseda, Jumal ta andis, Jumal võttis, — otsis vanataat vägisi lohutust. — Jääb vähemalt su igaõhtune ehalkäimine ära. Muidu ikka ruun ette ja küla peale. . .

Aadu ei vastanud nüüdki midagi, kuid mõtles endamisi, et on talus veel teisigi hobuseid ja endal kah kaks jalga all.

Vanaperemees paneb aga seitsaadik hobuse nii lühikeselt kõide, et loom ei saagi teibast kaugemale, kuigi vett pole ligidal. Ütleb — ettevaatuse pärast.

MAAOMAVALITSUSED

(Algus lhk. 461.)

valve teostamine tervishoiu alal vastavas omavalitsuse piirkonnas maavalitsuse kohustuseks. Selle kohustuse täitmiseks on korraldatud maakonnas arstlik personaal maa-, jaoskonna- ja kooliarstide näol. Samuti peavad maavalitsused ülal omavalitsuse haigemaju. Tervishoiu alal tuleb märkida ka omavalitsuse tervishoiu nõukogu ja komisjone.

Hoolekande alal tuleb maaomavalitsustel täita väga laialdasi ülesandeid. Tähtsamatena oleks nimetada lastekodude asutamist ja ülalpidamist, siis vanade ja vigaste toetust, vanadekodude asutamist ja ülalpidamist jne.

Hariduse alal tuleb samuti maaomavalitsustel kanda mitmesuguseid kohustusi. Siin oleks nimetada oma õppeasutuste asutamine ja ülalpidamine ja teiste poolt ülalpeetavate õppeasutuste asutamisest ja ülalpidamisest osavõtmine; hariduse organiseerimine enne ja välispool kooli; valve haridusasutuste üle, mis on olulisim ülesanne hariduse alal; õpetajate registreerimine ja vabastamiseks ettepanekute tegemine.

Nagu nähtub eeltoodust, on maaomavalitsustel täita vägagi laialdased ja tähtsad ülesanded, mis kaugeltki ei piirdu ainult kohalike ülesannetega, vaid puudutab üldisi rahva ja riigi huve.

Siinkohal ei saa jätta märkimata ka puudusi meie maaomavalitsuste tegevuses, teatud laialipillatust ja ebamäärasust nende organisatsioonis, mis võib-olla tähtsal määral on põhjendanud ka aktsiooni nende vastu.

Tänapäeva suurimaks maaomavalitsuste puuduste põhjustajaks tuleks lugeda küll seaduste ja määruste laialipillatust, tähendab üldse omavalitsuste võimu piir-

konna ja funktsioonide puudulikkust normeerimist seadusandluses.

Tuleb siinkohal tähendada, et meil puudub seni veel põhjapanev omavalitsuste korraldamise seadus. Seni on esitatud küll terve rida projekte, kuid kaugemale sellest pole jõutud. Tegelikult töö peale mõjub aga säärane puudulik võimu piirkonna ja tegevuse normeerimine seadusandluses halvavalt ja nõuab asjatut aja- ja jõukulu. Ka meie oma, s. o. eestiaeagne, seadusandlus omavalitsuste alal on olnud ebajärjekindel. Maksivad seadused on kooskõlastamata ja mõnes osas puuduvad normid täiesti. Ja mis õieti võib sinna parata omavalitsuste tegelane, kui pole seadustega kindlaks määratud, mis ta on kohustatud tegema ja mida ta teha ei või. Arusaadav, et säärasel korral konfliktid ja arusaamatused nii riigiasutustega kui ka eraisikutega on paratamatud.

Siia lisandub veel teine mitte vähem pahe meie omavalitsuste elus. See on vastolu suurte ja alatiselt kasvavate kohustuste ja vähete varaliste vahendite vahel. Eriti aga nüüd, kui meil süveneb järjest majanduslik kitsikus, on kujunenud olukord, kus maaomavalitsuste kohustused ja ülesanded jäävad samaks või enam veel suurenevad, kuid sissetulekud vähenevad järjekindlalt. Arusaadav, et säärase olukorra juures teatud ülesanded jäetakse kas hoopis täitmata või teostatakse seda puudulikult.

Kuid tuletades meele, et omavalitsused on võrsunud rasketes oludes, on suutnud areneda poolteise aastakümne jooksul võimsaks organisatsiooniks, võime julgesti loota, et nad saavad üle ka valitsevatest ja tulevatest raskustest.

Ferd. Vellner.

UUSI SUUNDI

KAITSELIIDU LASKEKOO LIS

1.

Miks harilik õppelaskmise kool ei rahulda kaitse liidu laskureid.

Vastuvaidlematu tõsiasi jana tuleb tunnista da, et laskmine on kaitse liidus elavaim ja haaravaim tegevusala. See nähtus on tervitatav mitte üksi riigikaitse mõttes, vaid vahest veel enam tugeva, tasakaalus ja kindla iseloomuga kodaniku kasvatamise otstarbel.

Sel alal on kaitse liidus olnud suur edu. Kui 1928. aastal laskeasjanduse alal aeti ainult esimesi vagusid, siis käesoleva aasta kevadel, s. o. napilt 4 aastat hiljem, loeme kaitse liidu ridades 5000 klassilaskurit ja kütti, teiste sõnadega, 5000 meest, kes oskavad tabavat lasku anda ja oma relva tarbekorral vääri lise l kasutada.

Nende tulemustega esinevad laskurid oma igapäevases, s. o. õppelaskmise, olukorras. Kui muuta veidi olukorda, panna mehi kui mitte just täiesti lahingolukorda, vaid piirduda isegi harjutuse osalise lahingsisustamisega, siis muutub pilt tunduvalt.

Need lasud, mis 300 m kümneringilisel märklaual ilmtingimata musta sõõri tabavad, ei taha enam kõik samal kaugusel kolmandikkujule pihta minna, olgugi et too kuju kümneringilise mustast sõõrist on veidike suurem. Täbaram on lugu vähemate märkidega, kui nad just ei ole nina ees. Nad mängivad mõnelegi heale punktilaskurile niivõrd meelehärma, et viska kas või püss lootusetult nurka.

Veel hullemaks läheb asi, kui laskmisele enesele seltsib veel mingisugune taktikaline olukord, s. o. laskmisele antakse lahinguilmeline sisu. Siis tabamuste protsent ülesseatud kujudes on kohutavalt väike võrreldes väljalastud padrunit arvuga ja mees vangutab pead imestades oma vähese kütiosavuse üle.

See nähtus on täiesti arusaadav ja seletatav. Kuid see nähtus on ka parandatav; tuleb ainult tungida selle põhjuste juurteni ja takistavad asjaolud kõrvaldada.

On selge, et laskmine õppelaskmise olukorras on üks ja lahingtingimustes hoopis teine asi.

Mõlemad olukorrad on nii erinevad, et minnes üle ühelt teisele ka parim punktilaskur peagu midagi ei saavuta, kui ta ei ole vajaliselt ette valmistatud üleminekuks.

Millised on need erinevad asjaolud?

Esiteks õppelaskmisel laskur teab täpse kauguse märgini, märgi suuruse ja oma püssi jooksu. Nende andmete põhjal saab ta valida õige sihiku ja sihtpunkti, et saata kuul märgi südamikku.

Lahinglaskmisel on seisukord hoopis teissugune. Märk ilmub seal, kust ta ise heaks arvab. Täpset kaugust temani ei tea keegi, välja arvatud erijuhtumid, kui täpsed kauguse mõõtmise abinõud läheduses,

maa enne mõõdetud või kui suuremõõdulised plaanid kasutada. Ja kes hakkabki niisuguseid abinõusid tarvitama iga püssilaskuri tarvis.

Siin jääb ikkagi kuningaks „oma silm“, kui selle kohta teame, et 10%-line eksimine kummallegi poole on väike asi. See kauguse määramine ei ole küllaldane, kui 1000 m kaugusel oletatud märk võib olla 900 m, võib olla ka 1100 m kaugusel. Niisuguse täpsusega suudavad kaugusi määrata ainult sel alal hästi välja koolitatud mehed. Teistel on eksimise piirkond kahe ja isegi kolmekordne.

Edasi märgi suurus. Nendel ei ole kindlat suurst. Kodustel lahingharjutustel kasutatakse küll teatava kindla suurusega märke, kuid lahingus seda küll ette ei tule.

Mis vahest veel hullem, on püssi jooks. Juba õppelaskmise kogemustest tunneme, et püss on võrdlemisi kapriisne riistapuu. Vähi mgi hooletus, ettevaatamatu käsitlemine, isegi ilmastiku muutused muudavad ta jooksu. Kogu õppelaskmise see osa, kus tabamusi näidatakse iga lasu järele, on õieti ainult püssi proovimine ja ta jooksma seadmine soovitatavasse punkti. Laskevõistlustel antakse isegi erilisi proovilaske, et püss seada täpselt jooksma. Laskerajal on alati laskejuhataja (relvur), kes väärijooksuga püssid paneb õigesti jooksma, selleks kirpe vahetab ja nihutab, raudu laadile ümber asetab ja teeb muid kordaseadmise töid.

Lahingus midagi selle sarnast ei ole ega saagi olla. Püssi jooksu tuleb võtta sellisena nagu ta on. Siin laskur ise peab oma erioskusega tulistama nii, et kuulid tabaksid märki, olgugi et relv omab väärijooksu.

Järgmiseks küsimuseks on andmete hankimine lasketulemuste kohta. Õppelaskmisel on ette nähtud tabamuste asukohtade teatamise kord laskureile. Sündigu see kas iga üksiku või teatava rea laskude järele, laskurit informeeritakse ta tule tagajärgedest.

Lahingus niisugust soodustust ei ole. Siin keegi tabamuste asukohti kätte ei näita ega teata. Laskur ise peab määrama kindlaks, kuhu ta kuulid kukuvad, ja tarbekorral oma sihtimises tegema vajalisi parandusi.

Oma laskude tabamustest saab laskur pildi ainult vaatluse põhjal. Muid abinõusid tema kasutada enam ei ole.

Üldiselt olukord laskmisel lahingus erineb tunduvalt õppelaskmise olukorrast. Kui õppelaskmisel laskur toimib kindlate, ettekirjutatud reeglite järgi, kur luuakse laskmiseks soodsaim olukord ja laskuri juures viibib alatiselt laskejuhataja, kes tähelepanu juhhib vigadele ja aitab neid kõrvaldada, siis mees lahingus osutub hoopis teissugustes tingimustes olevaks.

Sobivaid tingimusi tabava lasu andmiseks tuleb harva ette. Laskekohad on suuremalt jaolt juhuslikud

ja laskur peab ise neid organiseerima ja mugavaks tegema. Sagedasti ei ole laskuril võimalik võtta isegi sobivat laskeasendit.

Rahulikku lasuandmist segab vastase tuli. Juhen-deid ja näpunäiteid tule parandamiseks ei anna keegi. Laskur on rõhuvas enamuses juhtumel jäetud täiesti omapead tegutsema, eriti just läheda maa tulivõitluse piirkonnas, kus püssituli just omab oma suurima tähtsuse.

Niisuguses olukorras suudab tegutseda ainult see mees, kes on ette valmistatud iseseisvale tegutsemisele, kes oskab anda tabavat tuld ka raskeimas olukorras. Ei aita ükski sellest, et ollakse hea punktilaskur. Mees peab oskama, peab olema harjunud oma õppelaskmisel saadud oskusi ja kogemusi kasutama ära igasugustes lahingolukordades.

2.

Ülemineku harjutused ja nende sisu.

Ülalkirjeldatud raskekaalulised küsimused kergivad ette igale kaitseliidu laskurile, kes oma laskeosavuse arenemise käigul on jõudnud tasapinnani, mida defineeritakse „kindel laskur“.

Kas olen mina küllalt küps, et minna oma oskustega lahingusse ja seal saada kätte maksimum tulemusi?

Tarvis korraldada ainult väike laskeharjutus harilikust õppelaskmisest erinevate tingimustega, et jõuda veendumusele, kuidas hea punktilaskur võib lahingtingimustes laskmisel mitte midagi saavutada.

Tähendab, on tarvis mingisugust erilist ettevalmistust, on tarvis kuidagi moodi „ülemineku“ lahinglaskmisele. Sellekohane üleminek ongi ette nähtud kaitseliidu laskekoolis ja n.-n. „ülemineku“ harjutused on need, millede kallal kaitseliidu laskureil ja kütidel tuleb lähematel aastatel kõvasti higitada.

Milleks need ülemineku harjutused ja milles nende sisu?

Et ka parim punktilaskur vajab erilist ettevalmistust lahinglaskmisele, on selge pikema seletusetagi. Aga selle ettevalmistuse sisu?

Me teame, et lahingus püssilaskur peab tegutsema peamiselt omaette. Kuid teame ka, et jalaväelane kui püssikandja reavõitleja suudab vajalise eduga tegutseda ainult siis, kui ta suudab oma relvaga ennast abistada, s. o. oma tulega teed rajada oma edule. Teiste sõnadega, ta peab suutma oma püssitulega hävitada jõukohaseid märke, mis takistavad ta tegutsemist.

Seks on tarvis anda tabavat tuld, muidu püssikandja ei täida neid ülesandeid, mis talle peale pandud ja milliste täitmist temalt oodatakse.

Et laskur oleks selle võimeline, peab ta olema teadlik tuleandmises ja oma tabamuses. Ta peab teadma, kuhu ta kuulid jooksevad, ja kui nad ei taba märki, kuhu nad siis lähevad ning mida peab laskur tegema nende märki juhtimiseks.

Kogu edu saladus pesitseb ainult ühes asjas, s. o. vaatluses. On näha või saadakse

mõnel teisel teel teada kuuli kukkumise täpne asukoht, on kerge asi teha parandusi ja juhtida kuule märki.

Vaatlus on püssikandja mehe lahingtegevuse „A“ ja „O“.

Milles seisab see vaatlus?

Siin tuleb toimida kolmes suunas:

1) tabamuste ennustamine püssi suundumise järele kuuli rauast väljalendamise hetkel,

2) tabamuste vaatlemine maastikul ja

3) tabamuste kindlaksmääramine vaenlasele avaldatud mõjujale.

Vilunud punktilaskur suudab lasu tekkimisel küllaldase täpsusega jälgida oma relva, et ennustada tabamuse asukohta. Vanad laskurid eksivad selle juures vaevalt ühe ringiga.

Tabamuste ennustamine on võimalik ainult siis, kui täpselt on teada püssi jooks. Ennustus ise tugineb vaatlusel. Laskur paneb tähele, kuhu ja kui palju kaldus tema püssi raua suue hetkel, millal kuul raua suudmest välja jõudis. Selleks ei tohi laskur lasu tekkimise hetkel silma kinni pigistada ega pilku juhtida mujale, vaid peab oma sihtjoont teravalt jälgima ning tähele panema, kas see kuuli väljalennul oli suunatud samasse kohta, kus ta oli sihtimise ja päästmise ajal, või tegi mõne liikumise kõrvale. Viimasel korral — kuhu poole ja kui palju. Niisugune tabamuste ennustamine relva suundumise järele on väga tarviline just niisuguses olukorras, kui mingil teisel viisil ei ole võimalik kindlaks määrata tabamuse asukohta (kukkumine maastikul, mõju vastasele jne.).

Sellega ei lõpe veel vaatlus. On määratud kindlaks relva suudme kõrvalekaldumine lasu tekkimise hetkel, kantakse pilk üle kohta, kus oodatakse tabamust. Erilise tähtsuse omab siin kuuli kukkumise koha ülesleidmine maastikul. On see käes, teame ka oma töö tulemustest ja oleme teadlikud, kuidas teha parandusi kuuli märki juhtimiseks.

Tabamuste leidmine maastikul on kindlaim abinõu oma tule korrigeerimiseks ja selle tabavaks tegemiseks.

Kuid igal maastikul ei ole see võimalik. Siis tuleb jälgida oma tule mõju vastasele. Tabamise korral kohe näha muudatus vastase asendis ja tegutsemises (langeb längu, kukub maha, lõpetab laskmise jne.). Läheb kuul vastasel ligidalt, n.-n. „kõrva äärest“, mööda, sunnib see teda tegema järsu nõksu vastaspoolsesse suunda või sunnib teda koguni peituma teatavaks ajaks.

Kaugelt mööduvad kuulid ei avalda vastasele mingisugust mõju.

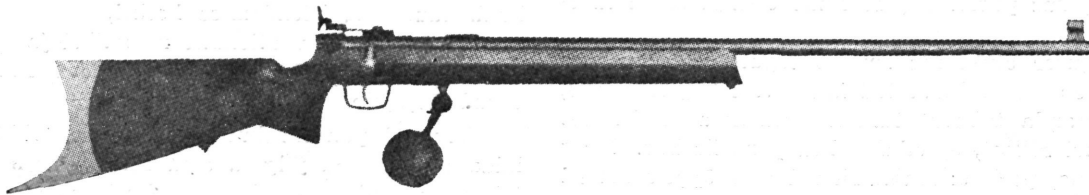
Ühe sõnaga on vaatlus see, mis annab meile võimaluse otsustada oma tule väärtuse üle, annab võimaluse sihtimise paranduste tegemiseks ja sellega loob aluse märgi tabamiseks.

Oma tabamuste vaatlus ja selle põhjal sihtimise paranduste tegemine ongi „ülemineku harjutuste“ peatum ja sisu.

(Pooleli.)

„SKOHAN TIKKA“

(„SKOHA
RÄHN“)

on väikekalibriline täpsuspüss — Soome relvatööstuse meistertöö.

„SKOHAN TIKKA'ga“

saavutate üllatavaid tagajärgi.

President P. E. Svinhufvud saavutas „Skohan Tikka'ga“ „presidendivõistlustel“ 4. 10. 31 vana klassis I koha.

Lugege ja
imestage!

Soome meister Viljo Leskinen saavutas „Skohan Tikka'ga“ meistervõistlustel 1. 8. 31 60 lasuga 554 silma.

„SKOHAN

TIKKA“

Maailmameister Kullervo Leskinen saavutas Lvovis 30. 8. 31 „Skohan Tikka'ga“ maailmameistri tiitli laskmises põlvelt asendist 40 lasuga — 387 silma.

ESINDUS ja müük kaitseliitlaste tarvete laos Tallinnas, Kaarli t. 8.